

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Roman Cholasta

SOFTWAREVÉ PIRÁTSTVÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Dobřichovský, Ph.D.

Katedra: Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 24. srpna 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne.....

Podpis

Tímto chci poděkovat JUDr. Tomáši Dobřichovskému, Ph.D. za cenné poznatky a volnost při zpracování této diplomové práce, svým nejbližším za nikdy nekončící podporu a v neposlední řadě Mgr. Jaromíru Šavelkovi za inspiraci.

Obsah:

Obsah:	4
1. Úvod.....	7
2. Vymezení pojmů.....	8
2.1. Pojem software, počítačový program a prameny jeho právní úpravy	8
2.1.1. Software	8
2.1.2. Počítačový program	10
2.2. Vymezení dalších pojmů	15
3. Počítačový program	16
3.1. Počítačový program jako autorské dílo	16
3.2. Chráněné prvky počítačového programu	18
3.3. Nechráněné prvky počítačového programu	19
4. Autor a obsah autorského práva k počítačovému programu.....	19
4.1. Autor díla, spoluautorství	19
4.2. Osobní a majetková práva.....	20
4.2.1. Výlučná osobnostní práva.....	21
4.2.2. Výlučná majetková práva	21
4.3. Zaměstnavatel a objednatel jako vykonavatelé majetkových práv.....	23
5. Smluvní a mimosmluvní užití počítačového programu	24
5.1. Pojem licence	24
5.2. Zákonná licence	25
5.2.1. Volná užití a zákonné licence	25
5.2.2. Bezúplatné zákonné licence k počítačovému programu.....	26
5.3. Smluvní licence.....	31
6. Ochrana autorských práv k počítačovému programu	34
6.1. Ochrana počítačového programu podle občanského práva	34
6.1.1. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku.....	35
6.1.2. Bezdůvodné obohacení	35
6.2. Ochrana počítačového programu prostředky autorského práva	36
6.2.1. Autorskoprávní delikty	37
6.2.2. Odpovědné osoby	38
6.2.3. Vymahatelné nároky podle autorského zákona	39

6.2.4. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti.....	41
6.2. Ochrana počítačového programu prostředky veřejného práva	47
6.2.1. Přestupky a správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob ...	47
6.2.2. Trestní zákoník	47
6.3. Ochrana počítačového programu využitím institutu nekalé soutěže	48
6.4. Ochrana počítačového programu prostřednictvím patentů	48
6.4.1. Softwarové patenty a vynálezy implementované počítačem	49
6.5. Další možnosti ochrany počítačového programu.....	51
7. Pojem softwarové pirátství	51
7.1. Softwarové pirátství v číslech.....	54
8. Warez – výroba, distribuce, životní styl	55
8.1. Činnost warez skupin.....	56
8.2. Způsoby šíření pirátského softwaru	58
8.2.1. Šíření pomocí datového nosiče	58
8.2.2. Šíření prostřednictvím internetu ve formě klient – server	58
8.2.3. Šíření prostřednictvím peer-to-peer sítí	62
8.2.4. Síť peer-to-peer s centralizovaným vyhledáváním.....	62
8.2.5. Síť peer-to-peer s decentralizovaným vyhledáváním	62
8.3. Softwarové pirátství pro koncového uživatele - W.A.R. fórum	64
9. Aktuální otázky v oblasti softwarového pirátství	65
9.2. Megaupload.com.....	65
9.1. Obchodní dohoda proti padělatelství (ACTA).....	66
9.3. We Are Anonymous	67
10. Závěr	68
Seznam zkratk	69
Použitá literatura	69
Právní předpisy	69
Literatura.....	70
Diplomové práce.....	71
Internetové zdroje (stav ke dni 18. 6. 2012)	71
Ostatní.....	72
Abstrakt.....	73

Software piracy	75
Abstract	75
Klíčová slova / Key words.....	77

1. Úvod

Moderní doba se nese ve znamení informačních a komunikačních technologií („ICT“ z anglického Information and Communication Technologies) a tento fenomén prostupuje do všech sfér lidského bytí. Většina z nás si již nedokáže představit svůj život bez moderních technologií, především bez výpočetní techniky. Staré osobní počítače jsme vyměnili za notebooky nebo ještě modernější tablety, klasické telefony nahradily chytré telefony, tzv. smartphony, a pevné disky přímo v počítačích pomalu, ale jistě, nahrazuje tzv. cloud. Vývoj hardwaru jde však ruku v ruce s vývojem softwaru, který nám usnadňuje každodenní život. V dnešní době se objevuje software zasahující do našich každodenních činností. Najdeme tak software pomáhající s organizací času, software pro úpravu fotografií, zvuku či videa, software pro komunikaci s přáteli, nebo software v podobě her.

Díky vzniku nového teritoria bez státních hranic, ve kterém se každý může pohybovat, jak se mu zlíbí, tedy internetu, se umocňuje významný společenský problém. Lidé totiž zatím nedokázali pochopit, proč by měli vlastně platit, za něco, co není hmatatelné. Pokud si totiž koupí drahý automobil, mají před sebou hmatatelný produkt, za který vyměnili své peníze. Avšak nejen v případě softwaru, ale i hudebních či jiných autorských děl, se uživatel setkává s pro něj nepochopitelným paradoxem. Zaplatí poměrně vysokou částku za produkt, který je nahraný na nějakém nosiči (např. CD, DVD) nebo se mu dokonce platbou jen zpřístupní jeho stažení přes síť internet a dostává se mu pouze možnosti si nainstalovat daný software a používat ho. Hmotná podstata tu, pro něj v lepším případě, spočívá v daném nosiči, který lze v obchodě koupit běžně do 20,- Kč. A takový uživatel se pro něj logicky ptá: „Za co jsem to vlastně zaplatil?“ V jedné z diskuzí k článku týkajícího se kontroverzního návrhu Obchodní dohody proti padělatelství (ACTA) jsem zaznamenal příspěvek jednoho z diskutujících, který pravděpodobně vyjádří smýšlení běžných uživatelů o placení za software. Tento člověk článek komentoval slovy: „*Když já rád hraju počítačové hry, ale nemám 1500,- Kč na to, abych si každé měsíce kupoval novou, tak si to radši stáhnou.*“ Zde je nutné položit si otázku, jak blízko to připomíná logiku „pokud rád jezdím v drahých automobilech, ale nemohu si je dovolit, tak si je ukradnu“?

Tento přístup lidí tak logicky vede k poptávce po softwaru, za který nemusí platit. Část těchto uživatelů volí volně přístupný software (ať už open source software¹ nebo freeware²), ovšem druhá skupina volí cestu porušování autorských práv k softwaru, a to buď zprostředkováním možnosti nelegálního užití softwaru³, nebo jeho samotným užíváním.

Tato práce si klade za cíl seznámit odbornou i laickou veřejnost se samotnou podstatou softwarového pirátství, souvisejícími pojmy a možnými východisky. Seznámíme se stručně s tím, co je to vlastně software, včetně jeho právních pramenů, jakou ochranu požívá v českém právním řádu a v rámci mezinárodního práva a popíšeme si stavební kámen vztahů vyplývajících ze softwarového práva, a to licenci. Shrneme i problematiku odpovědnosti plynoucí ze softwarového pirátství, a to jak z hlediska soukromoprávního, tak veřejnoprávního a na závěr této diplomové práce se budeme věnovat rozhodovací činnosti soudů, která díky příliš dynamickému vývoji technologií a nedostatečné reakci ze strany legislativy tvoří významnou součást softwarového práva. V úplném závěru práce se ohlédneme za aktuálními tématy dnešní doby. Do hledáčku se dostane mimo jiné i kontroverzní návrh Obchodní dohody proti padělatelství (ACTA), které způsobila velký rozruch a diskuze především u laické veřejnosti, což byl, vzhledem k poslednímu vývoji ohledně její ratifikace, pravděpodobně její největší význam.

2. Vymezení pojmů

2.1. Pojem software, počítačový program a prameny jeho právní úpravy

2.1.1. Software

Jedním z prvních úkolů, do kterých se tato práce pouští, je vymezení pojmu „software“ a nastínění, ve kterých právních předpisech můžeme na jeho úpravu narazit. Už při pokusu o definování pojmu software se setkáme s několika odlišnými přístupy a z toho vyplývajících názory. Především u laické veřejnosti je běžné, že je pojem „software“ zaměňován s pojmy „počítačový program“ či „programové vybavení

¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Otev%C5%99en%C3%BD_software

² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Freeware>

³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cracker>

počítače“. Někteří autoři považují tyto pojmy za identické⁴, avšak objevují se názory, které zaměňování těchto pojmů odmítají. V zahraniční literatuře najdeme pokusy o vymezení softwaru, který „představuje soubor instrukcí, které obecnému zařízení umožňují sloužit k různým účelům. Když na osobním počítači hrajeme hry, tento je herním přístrojem, když na něm píšeme dopis, je psacím strojem, když mu zadáme vyhledat na Internetu určitá data, slouží jako zařízení k získávání informací.“⁵ S touto obecnou definicí lze dále pracovat: „Vždyť digitální fotografie uložená na počítači jistě nesnese označení počítačový program, a přesto jde o software. Informace uložená na DVD nosiči zcela jistě odpovídá definici softwaru, ale evidentně není programovým vybavením počítače. Na druhou stranu ani zahraniční literatura si s rozlišováním těchto pojmů příliš hlavu neláme, a tak se zdá, že v praxi zřejmě převládá uživatelský komfort nad přesností.“⁶ Jiní autoři si však s odlišením těchto pojmů starosti vůbec nedělají a považují je za velmi podobné, až shodné⁷. Na základě komparativních studií různých právních řádů⁸ můžeme říci, že právní řády obecně pojem software nepoužívají⁹. Úvahy o významu pojmu software tedy raději přenechme jiným autorům¹⁰ a uzavřeme toto zamýšlení tím, že pojem „software“ je tedy potřeba vnímat jako širší pojem, pod který spadají i další pojmy, jako např. „počítačový program“ či „programové vybavení počítače“, ale i například data, která jsou v našem právním řádu chráněna prostřednictvím institutu databáze¹¹ nebo dokumentace připojená k počítačovému programu.

⁴ SMEJKAL, V. a kol. *Právo informačních a telekomunikačních systémů. 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 52. ISBN 80-7179-552-6

⁵ LEMLEY, M. A., MENELL, P. S., MERGES, R. P., SAMUELSON, P. *Software And Internet Law*. 2. vydání. Aspen Law & Business, 2003, s. 11.

⁶ ŠAVELKA, J. *Softwarové právo*, Brno, 2009, s. 15. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Vedoucí práce JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

⁷ MAISNER, M. a kol. *Základy softwarového práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 4. ISBN 978-80-7357-638-7

⁸ DONÁT, J., MAISNER, M., POLČÁK, R. (eds.) *Software Protection – A Comparative Perspective*, München: Medien und Recht publishing, 2011. ISBN 978-3-939438-15-1

⁹ DONÁT, J., MAISNER, M., POLČÁK, R. (eds.) *Software Protection – A Comparative Perspective*, München: Medien und Recht publishing, 2011, s. 245. ISBN 978-3-939438-15-1

¹⁰ Např. ŠAVELKA, J. *Softwarové právo*, Brno, 2009, s. 15. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Vedoucí práce JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

¹¹ Srov. § 2 odst. 2 AutZ

2.1.2. Počítačový program

„Počítačový program“ je pojem, jehož definici bychom v našem právním řádu hledali jen těžko. Počítačový program zmiňuje autorský zákon pouze v tom smyslu, že je chráněn jako dílo literární bez ohledu na formu jeho vyjádření, a to včetně přípravných koncepčních materiálů¹². Pro bližší vymezení pojmu „počítačový program“ musíme nahlédnout do odborné literatury, popřípadě do zahraničních právních předpisů. „*Počítačový program je série instrukcí, které řídí nebo podmiňují operace počítače. Počítačový program je chráněn především autorským právem jako literární dílo, a to v jakékoli formě vyjádření (ve formě zdrojového i strojového kódu) včetně přípravných a projektových materiálů. Musí být výsledkem tvůrčí činnosti, nemusí však být jedinečným výtvořem (postačí, je-li autorovým původním výtvořem, tzv. dílo fiktivní).*“¹³. Podobným způsobem definuje pojem „počítačový program“ i slovenská úprava¹⁴.

Další vymezení pojmu „počítačový program“ obsahuje **Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)**¹⁵, která ve svém článku 10 odst. 1 hovoří o ochraně počítačových programů vyjádřených ve zdrojovém nebo strojovém kódu s aplikací ochrany děl literárních dle Bernské úmluvy (viz níže). Pro účely vymezení pojmu počítačový program nahlédneme do **směrnice o právní ochraně počítačových programů**¹⁶, která zmiňuje ve svém odůvodnění pojem „počítačový program“ v několika formách. Pro účely této směrnice se "počítačovým programem" rozumí programy v jakékoliv formě, včetně těch, které jsou součástí technického vybavení (hardware); tento výraz zahrnuje rovněž přípravné koncepční práce vedoucí k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto prací v pozdější etapě umožní vytvoření počítačového programu. Počítačový program je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a s uživateli; za tímto účelem je nezbytné logické a případně i fyzické propojení a interakce umožňující náležitě

¹² § 65 odst. 1 AutZ

¹³ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009

¹⁴ „*Počítačový program je súbor príkazov a inštrukcií použitých priamo alebo nepriamo v počítači. Príkazy a inštrukcie môžu byť napísané alebo vyjadrené v zdrojovom kóde alebo v strojovom kóde. Neoddeliteľnou súčasťou počítačového programu je aj podkladový materiál potrebný na jeho prípravu; ak spĺňa pojmové znaky diela, je chránený ako literárne dielo.*“ (§ 5 odst. 8 SAutZ)

¹⁵ <http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/dohoda-trips.html>

¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů (směrnice o právní ochraně počítačových programů), která nahradila Směrnici Rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů (91/250/EHS)

fungování veškerých prvků programového a technického vybavení s jiným programovým a technickým vybavením i s uživateli. Části programu, které toto vzájemné propojení a interakci mezi jednotlivými prvky programového a technického vybavení umožňují, jsou obecně nazývány "rozhraní". Předmětem ochrany je tedy pouze vyjádření počítačového programu a myšlenky a zásady, na kterých jsou založeny jednotlivé prvky programu, včetně myšlenek a zásad, na kterých jsou založena rozhraní, nejsou chráněny autorským právem ve smyslu této směrnice. Ochrana podle této směrnice nevztahuje na myšlenky a zásady, na kterých je založena logika, algoritmy a programovací jazyky¹⁷.

Dalšími směrnicemi, jejichž úprava se dotýká počítačového programu, jsou:

- Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (informační směrnice), která zdůrazňuje ochranu autorských práv a práv spojených s právem autorským ve spojení s informační společností.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví (směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví)
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (směrnice o právu na pronájem a půjčování v oblasti duševního vlastnictví)¹⁸
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (směrnice o době ochrany autorského práva)¹⁹.

Dalším z důležitých pramenů je nepochybně i **Bernská úmluva**²⁰, jejíž berlínskou revizí bylo Československo vázáno od roku 1921 a poslední revizí, tedy

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Jedná se o kodifikovanou verzi Směrnice 92/100/EHS.

¹⁹ Tato směrnice nahradila Směrnicí Rady 93/98/EHS ze dne z 29. 10. 1993, o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících. Stanoví standardy ochrany autorských práv a souvisejících práv na určitou minimální úroveň ve vztahu k mezinárodním úmluvám. Dále stanoví délku ochrany autorských práv k autorským dílům na 70 let s výjimkou výkonných umělců, kde je délka ochrany stanovena na 50 let.

pařížskou, je vázáno od roku 1980. Jedná se o vůbec nejstarší mezinárodní dokument zabývající se nadnárodní ochranou autorských práv. Její význam spočívá v ochraně děl literárních, na kterou odkazuje dohoda TRIPS (viz výše).

V roce 1996 přistoupila Česká republika k tzv. **internetovým smlouvám**, což jsou konkrétně Smlouva WIPO²¹ o právu autorském a Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. Smlouva WIPO je zvláštní smlouvou k Bernské úmluvě, která stanoví, že počítačové programy jsou chráněny jako literární díla ve smyslu článku 2 Bernské úmluvy. Tato ochrana se vztahuje na počítačové programy vyjádřené v jakékoliv formě.²²

Autor považuje vzhledem k tématu této práce zmínit, že počítače nejsou jediným nositelem softwaru. Je třeba brát v potaz i další zařízení, která mohou být předmětem softwarového pirátství. V první řadě to jsou chytré telefony, tzv. smartphony, které se stávají každodenní součástí našeho života. Podíl chytrých telefonů v České republice se dá v dnešní době odhadnout na něco přes 20 %, ovšem vzhledem k prodejním statistikám se můžeme v blízké budoucnosti těšit na mnohem zajímavější podíl²³. Software, který je obsažen v chytrých telefonech získává čím dál větší nezávislost na tomto hardwaru. Nelze také opomenout velké množství aplikací, které lze do chytrých telefonů nahrát.²⁴

Dalším významným typem zařízení, které je nutné zmínit, jsou herní konzole, které, ač zaměřené na hraní her, představují zajímavý cíl pro softwarové piráty, a to právě kvůli konzolovým hrám. Právě počítačové hry (a v tomto případě i hry pro konzole) jsou totiž jedním z hlavních cílových segmentů pro softwarové piráty. Často také dochází k vydání počítačové hry v různých verzích, a to nejen pro počítače, ale také pro herní konzole různého druhu.

Vzhledem k výše napsanému se tedy pokusme alespoň částečně uzavřít, že počítačový program je série instrukcí, které řídí nebo podmiňují operace hardwaru, a to včetně přípravných koncepčních prací, vedoucích k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto prací v pozdější etapě umožní vytvoření počítačového

²⁰ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 8. 9.1886, revidovaná roku 1908 v Berlíně, 1928 v Římě, 1967 ve Stockholmu, 1971 v Paříži, vyhlášená pod č. 133/1980 Sb.

²¹ World Intellectual Property Organisation – Světová organizace duševního vlastnictví

²² Srov. čl. 4 Smlouvy WIPO o právu autorském

²³ <http://tn.nova.cz/zpravy/mobil-barcelona/chytre-telefony-prevalcovaly-pocitace.html>

²⁴ Množství aplikací v jednotlivých obchodech se pohybují v řádu statisiců.

programu. Počítačový program je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a s uživateli a za tímto účelem je nezbytné logické a případně i fyzické propojení a interakce umožňující náležité fungování veškerých prvků programového a technického vybavení s jiným programovým a technickým vybavením i s uživateli. Části programu, umožňující toto vzájemné propojení a interakci mezi jednotlivými prvky programového a technického vybavení, se nazývají "rozhraní". Rozhraní je tedy částí programu, která umožňuje interakci mezi prvky programového a technického vybavení.

Zde je však nutné zmínit rozsudek Soudního dvora EU²⁵, který došel k názoru, že grafické uživatelské rozhraní není formou vyjádření počítačového programu ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250²⁶, a že se na něj v důsledku toho nemůže vztahovat zvláštní autorskoprávní ochrana počítačových programů podle této směrnice. Je však třeba doplnit, že Soudní dvůr EU konstatoval, že na takové rozhraní se však může vztahovat, jakožto na dílo, autorskoprávní ochrana podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, pokud je toto rozhraní vlastním duševním výtvozem autora.²⁷ Z argumentace generálního advokáta Yvese Bota vyplývá, že jakákoliv forma vyjádření počítačového programu musí být chráněna od okamžiku, kdy by její rozmnožení způsobilo rozmnožení samotného počítačového programu, a umožnilo by tak programu, aby plnil svou funkci. Rozhraní je

²⁵ Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-393/09 ze dne 22. prosince 2010

²⁶ Směrnice Rady ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů (91/250/EHS)

²⁷ Ve zmíněném rozsudku Soudní dvůr EU rozhodoval o předběžné otázce položené z České republiky, zda se „vyjádřením počítačového programu v jakékoliv formě“ dle výše uvedené směrnice rozumí také grafické uživatelské rozhraní počítačového programu nebo jeho část a v případě kladné odpovědi zda představuje televizní vysílání, jímž je veřejnosti umožněno smyslové vnímání grafického uživatelského rozhraní počítačového programu nebo jeho části, ovšem bez možnosti tento program aktivně ovládat, sdělování autorského díla nebo jeho části veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. Ačkoliv byla odpověď na první otázku záporná, tedy, že grafické uživatelské rozhraní není „vyjádřením počítačového programu v jakékoliv formě“, soud posuzoval přesto i druhou otázku. Tu posoudil tak, že pokud je v rámci televizního vysílání pořadu zobrazeno grafické uživatelské rozhraní, je toto grafické uživatelské rozhraní televizním divákům sdělováno tak, že jej přijímají pouze pasivně, bez možnosti do něj zasáhnout. Televizní diváci nemohou využívat funkci uvedeného rozhraní, kterou je umožnit interakci mezi počítačovým programem a uživatelem. Vzhledem k tomu, že prostřednictvím televizního vysílání není grafické uživatelské rozhraní zpřístupněno veřejnosti způsobem, který by osobám z řad veřejnosti umožňoval přístup k zásadnímu prvku, jímž se rozhraní vyznačuje, totiž interakci s uživatelem, nedochází ke sdělování grafického uživatelského rozhraní veřejnosti ve smyslu čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29.

tedy ta část počítačového programu, která umožňuje vzájemné propojení a interakci jednotlivých prvků programového a technického vybavení s jiným programovým a technickým vybavením i s uživateli za účelem umožnění jejich náležitého fungování. Grafické uživatelské rozhraní je pak interakční rozhraní umožňující komunikaci mezi počítačovým programem a uživatelem a za těchto podmínek tedy neumožňuje rozmnožení tohoto počítačového programu, ale představuje pouze jeho prvek, jehož prostřednictvím uživatelé využívají funkce uvedeného programu.

Soudní dvůr EU v jiném rozhodnutí²⁸ došel k názoru, že funkce počítačového programu, programovací jazyk či formát datových souborů užívaných počítačovým programem za účelem využití některých z jeho funkcí, nepředstavují formu vyjádření takového programu, a tudíž nepoživají autorskoprávní ochrany počítačových programů ve smyslu směrnice o právní ochraně počítačových programů.²⁹

Česká právní úprava se na první pohled může jevit nedostatečnou, protože se nepokouší pojem „počítačový program“ definovat, ale tuto vlastnost je podle názoru autora přičíst k jejímu dobru, protože se tak oprostila od neduhů obsažených v jiných úpravách³⁰. Vzhledem k velmi progresivnímu vývoji ICT ve 21. století a obecnou vlastností legislativy reagovat na problémy se zpožděním, je podle názoru autora lepší nechat definici některých pojmů na teorii a nepouštět se tak do bojů s větrnými mlýny. Ačkoliv, jak již bylo výše nastíněno, pojem software je širší než pojem počítačový program a nelze je tedy zaměňovat, v této práci bude dále používán pojem „software“ rovnocenně s pojmem „počítačový program“ ve smyslu pojmu počítačový program.³¹

²⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-406/10 ze dne 2. května 2012

²⁹ Ve zmíněném rozsudku bylo rozhodováno o několika předběžných otázkách. V rámci rozsudku bylo kromě zmíněného rozhodnuto, že osoba, která na základě licence získala rozmnoženinu počítačového programu, může při provádění úkonů, na něž se vztahuje tato licence, jakož i úkonů spočívajících v nahrávání a provozování nezbytném k užití počítačového programu bez svolení nositele autorského práva tento program zkoumat, studovat nebo zkoušet jeho fungování za účelem zjištění myšlenek a zásad, které jsou základem kteréhokoliv z prvků uvedeného programu, za podmínky, že neporušuje výlučná práva nositele autorského práva k tomuto programu. Soudní dvůr dále rozhodl, že rozmnožení některých prvků popsanych v uživatelské příručce k počítačovému programu chráněné autorským právem v jiném počítačovém programu nebo uživatelské příručce k tomuto programu může představovat porušení autorského práva k prvně uvedené příručce, pokud – což přísluší ověřit předkládajícímu soudu – toto rozmnožení představuje vyjádření vlastního duševního výtvaru autora uživatelské příručky k počítačovému programu chráněné autorským právem.

³⁰ „Počítačový program je súbor príkazov a inštrukcií použitých priamo alebo nepriamo v počítači. Príkazy a inštrukcie môžu byť napísané alebo vyjadrené v zdrojovom kóde alebo v strojovom kóde. Neoddeliteľnou súčasťou počítačového programu je aj podkladový materiál potrebný na jeho prípravu; ak spĺňa pojmové znaky diela, je chránený jako literárne dielo.“ (§ 5 odst. 8 SAutZ)

³¹ K pojmu software blíže také <http://cs.wikipedia.org/wiki/Software>

2.2. Vymezení dalších pojmů

V této kapitole si vysvětlíme základní pojmy, se kterými se v oblasti softwarového práva a především v oblasti softwarového pirátství můžeme setkat.

Hardware jsou fyzické součásti systému zpracování informací nebo jejich část, např. počítače, periferní zařízení.³²

Počítač je funkční jednotka, která může provádět rozsáhlé výpočty, včetně mnoha aritmetických a logických operací, bez zásahu člověka.³³

Datový nosič je materiál, do něž či na něž lze zaznamenávat data a z něj je opět získat.³⁴

Algoritmus je přesný návod či postup, kterým lze vyřešit daný typ úlohy. V oblasti programování se jím myslí teoretický princip řešení problému (oproti přesnému zápisu v konkrétním programovacím jazyce).³⁵

Programovací jazyk je prostředkem pro zápis algoritmů, které mohou být provedeny na počítači. Zápis algoritmu ve zvoleném programovacím jazyce se nazývá program.³⁶

Hacker je osoba, která svou odbornou převahu používá k průniku do systému nebo obecně k získání většího vlivu, než jaký měla předtím.³⁷ Tento pojem je velmi blízký pojmu cracker³⁸.

Pirátská skupina (tzv. warez group) je skupina lidí, která je vnitřně organizovaná, která vzniká za účelem vydávání tzv. release. S pojmem pirátské skupiny souvisí i pojem tzv. warez scény, což je komunita lidí, která se specializuje na nelegální šíření materiálů chráněných autorským právem, mimo jiné i produktů činnosti softwarových pirátů.^{39,40}

Warez je termín počítačového slangu označující autorská díla, se kterými je nakládáno nelegálně, zejména v rozporu s autorským právem. Slovo bylo vytvořeno z

³² ČSN ISO/IEC 2382-1 str. 9

³³ ČSN ISO/IEC 2382-1 str. 20

³⁴ ČSN ISO/IEC 2382-1 str. 16

³⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Algoritmus>

³⁶ http://cs.wikipedia.org/wiki/Programovac%C3%AD_jazyk

³⁷ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hacker>

³⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cracker>

³⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Warez_scene

⁴⁰ Pirátské skupiny se sice často navzájem respektují, ovšem také spolu soupeří. Většinou je úspěšnější ta skupina, které se podaří vydat release jako první. Mezi nejznámější patří například skupiny SKIDROW nebo Razor 1911.

anglického slova wares (zboží) způsobem tzv. leetspeaku⁴¹. Podle druhu bývá někdy warez rozdělován na gamez (počítačové hry), appz (aplikace), crackz (cracky) a také moviez (filmy). Nejčastějším způsobem šíření warezu je dnes hlavně internet. Kromě označení samotných produktů pirátských skupin se jako warez označuje i kultura s tím spjatá a také životní styl těchto osob.

Malware je počítačový program, který je vytvořen za účelem poškození jiných počítačových programů, dat nebo celého počítačového systému. Malware je souhrnné označení pro počítačové viry, spyware⁴² atd.

3. Počítačový program

3.1. Počítačový program jako autorské dílo

Stavebním kamenem autorskoprávní ochrany je pojem autorské dílo, který je vymezený v generální klauzuli v § 2 odst. 1 AutZ. Takové autorské dílo je tedy předmětem ochrany autorským právem. V zásadě jsou stanoveny čtyři podmínky, které musí být všechny splněny, aby se jednalo o autorské dílo dle generální klauzule. Musí se jednat o dílo literární, jiné dílo umělecké nebo dílo vědecké, musí být jedinečné, musí být výsledkem tvůrčí činnosti autora a musí být vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě. Všechna díla, která splní tyto znaky tak budou chráněna autorským zákonem jako autorská díla.

Autorský zákon však tuto ochranu dále rozšiřuje, a to o ochranu databáze, fotografie a právě počítačového programu. Místo podmínky jedinečnosti zde nastupuje podmínka původnosti.⁴³ Počítačový program, databáze a fotografie jsou tedy tzv. díla fiktivní. Počítačový program tak požívá díky tomuto ustanovení širší ochrany než běžné autorské dílo. Autorský zákon tedy rozlišuje:

- a) Počítačový program, který je dílem, který je jedinečným výsledkem autorovy tvůrčí činnosti⁴⁴;

⁴¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Leetspeak>

⁴² Spyware je počítačový program, který odesílá data z počítače, aniž by o tom uživatel počítače věděl.

⁴³ Srov. § 2 odst. 2 AutZ

⁴⁴ CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P., *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6.

- b) Počítačový program, který není dílem ve smyslu jedinečného výsledku autorovy tvůrčí činnosti, avšak jde o dílo původní, které je chráněno jako dílo literární⁴⁵;
- c) Počítačový program, který sice ve své podstatě je počítačovým programem, ale není výtvorem jedinečným, ani původním, a proto ho nelze považovat autorské dílo ve smyslu § 2 AutZ. To však neznamená, že se takovému programu nedostane žádné ochrany, v úvahu přichází například ochrana prostřednictvím institutů obchodního tajemství, nekalé soutěže nebo know-how.⁴⁶

Jedinečnost musíme vnímat ve statistickém slova smyslu⁴⁷, tedy ve smyslu nemožnosti vzniku dvou totožných děl. Jedinečnost díla je třeba chápat jako kvantitativní kritérium, ve smyslu množství tvůrčí individuality⁴⁸. V případě počítačového programu a dalších fiktivních děl je tato podmínka velmi problematická. V praxi je vcelku jednoduše možné, aby vznikly dva velmi podobné (až prakticky shodné) počítačové programy. Podmínka jedinečnosti by zde tedy působila praktické problémy, a proto je nahrazena podmínkou původnosti.

Počítačový program je původní, pokud je výsledkem vlastní duševní činnosti autora.⁴⁹ Jedná se v podstatě o snížení nároku na odlišnost díla od jiných, není tedy třeba zkoumat jeho odlišnost od ostatních, nýbrž postačí, pokud jej autor vytvořil vlastní duševní činností. To znamená, že zatímco v případě jedinečnosti je vyloučeno, aby vznikla dvě totožná díla, v případě původnosti toto zcela jednoduše možné je. V případě posouzení, zda se jedná o tvůrčí činnost vedoucí ke vzniku počítačového programu a její původnost se v praxi posuzuje:

- a) struktura a uspořádání programu (tedy vlastní organizace dat, posloupnost příkazů, instrukcí a volba algoritmů vyjádřená ve zdrojovém kódu)
- b) způsob komunikace s uživatelem (tzv. look and feel jako způsob, jímž se program prezentuje uživateli a jak s ním komunikuje, resp. jak je jím užíván) vyjádřený zobrazením na obrazovce a kritérii práce uživatele s programem. Pokud tyto části

⁴⁵ CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P., *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 6.

⁴⁶ TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 39.

⁴⁷ CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P., *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 5.

⁴⁸ TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 20.

⁴⁹ Srov. § 2 odst. 2 AutZ

programu splňují podmínky ochrany, bude program zpravidla považován za předmět autorského práva.⁵⁰⁵¹

Na závěr této podkapitoly zbývá ještě dodat, že autorské dílo vzniká okamžikem, kdy je vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě.⁵² V případě počítačového programu však nepůjde o okamžik, kdy je program vyjádřen v objektivně vnímatelné podobě pro uživatele, ale postačí, pokud bude vyjádřen ve zdrojovém kódu. Už takový zápis je totiž objektivně vnímatelný pro odborníka v dané oblasti. Není tedy nutné, aby byl program spustitelný na počítači, tedy vyjádřen ve strojovém kódu.⁵³ Ke vzniku počítačového programu – autorského díla tedy dochází v okamžiku jeho vyjádření ve zdrojovém kódu.

3.2. Chráněné prvky počítačového programu

Počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární.⁵⁴ Právo autorské se vztahuje na dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky podle § 2 odstavce 1 (generální klauzule) nebo podle odstavce 2 (fiktivní díla), jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené.⁵⁵ Podle směrnice o právní ochraně počítačových programů se "počítačovým programem" rozumí programy v jakékoliv formě, včetně těch, které jsou součástí technického vybavení (hardware). Tento výraz zahrnuje rovněž přípravné koncepční práce vedoucí k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto prací v pozdější etapě umožní vytvoření počítačového programu.⁵⁶ V souladu se zmíněnou směrnicí tak autorský zákon chrání nejen samotný počítačový program, ať už je vyjádřen ve zdrojovém nebo strojovém kódu, ale i přípravné koncepční materiály, ale pouze v případě, kdy vedou k vytvoření počítačového programu. Kromě dokončeného díla se autorskoprávní ochrana vztahuje také na jednotlivé vývojové fáze a části počítačového programu. Toto ustanovení odráží moderní vývoj v oblasti počítačových programů, kdy tyto programy

⁵⁰ SMEJKAL, V., SOKOL, T., VLČEK, M., *Počítačové právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 17 a 18.

⁵¹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 39.

⁵² Srov. § 9 odst. 1 AutZ

⁵³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 128.

⁵⁴ Srov. § 65 odst. 1 AutZ

⁵⁵ Srov. § 2 odst. 3 AutZ

⁵⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

nejdou prakticky nikdy dokončené a prostřednictvím aktualizací jsou opravovány chyby, které programy obsahují nebo jsou programy vylepšovány. Název počítačového programu požívá stejné ochrany jako samotný program, ovšem je zde menší nesrovnalost v případě, kdy vzniknou dva totožné počítačové programy (viz výše), které by tak mohly nárokovat stejný název, který by měl požívat stejné ochrany. Takový stav však již není zcela žádoucí.

3.3. Nechráněné prvky počítačového programu

Myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoli prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou podle tohoto zákona chráněny.⁵⁷ Ochrany nepožívají myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoli prvek počítačového programu, tudíž autorským právem nebude chráněn například algoritmus. V tomto případě ale opět absence ochrany podle autorského práva nevyklučuje ochranu prostřednictvím jiných institutů, např. obchodního tajemství nebo nekalé soutěže. Dalším nechráněným prvkem počítačového programu je také grafické uživatelské rozhraní (viz kapitola 1), které je ovšem předmětem odlišné ochrany jakožto samostatné autorské dílo.

Části počítačového programu, které nepožívají autorskoprávní ochrany spolu s počítačovým programem, však nejsou zcela bez ochrany. V první řadě je totiž možné, aby splňovaly podmínky pro ochranu jako samostatné autorské dílo (např. viz grafické rozhraní výše) nebo ochrana způsoby odlišnými od autorského práva. Jak již bylo zmíněno výše, v úvahu připadá ochrana prostřednictvím např. institutů obchodního tajemství nebo nekalé soutěže.

4. Autor a obsah autorského práva k počítačovému programu

4.1. Autor díla, spoluautorství

Česká právní úprava vychází z pojetí objektivní pravdivosti autorství, tedy zásady materiální pravdy. Tato koncepce je tradiční pro kontinentální Evropu.⁵⁸

⁵⁷ Srov. § 65 odst. 2 AutZ

⁵⁸ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 92.

Autorem je tedy vždy pouze fyzická osoba, která dílo vytvořila.⁵⁹ Autorské právo k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.⁶⁰

Pokud počítačový program vzniká společnou tvůrčí činností dvou nebo více autorů, do doby dokončení díla jako dílo jediné (dílo spoluautorů), přísluší všem spoluautorům společně a nerozdílně.⁶¹ Aby však fyzická osoba mohla být pokládána za spoluautora, je nutné, aby její příspěvek k dílu nebyl pouhým poskytnutím pomoci nebo technické, administrativní nebo odborné rady, dokumentačního nebo technického materiálu. Tyto činnosti jsou souhrnně nazývány jako tzv. výpomocné činnosti.⁶² Spoluautorem také nebude osoba, která dala ke vzniku díla pouhý podnět.⁶³ Autorské právo pak spoluautoři vykonávají společně a nerozdílně.⁶⁴

4.2. Osobní a majetková práva

Česká úprava autorského práva dle autorského zákona spočívá v dualistické koncepci, upravuje tedy výlučná osobnostní práva a výlučná majetková práva.⁶⁵ Tento dualismus je typický pro země Evropské unie⁶⁶. Osobnostní práva mají povahu absolutních práv, působí tedy erga omnes, nelze se jich vzdát, nelze je převést na jinou osobu a k jejich zániku dochází smrtí autora.⁶⁷ Majetkových práv se také nelze vzdát, nelze je převést a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí.⁶⁸ Smrtí autora však nezanikají a jsou předmětem dědictví.⁶⁹ Ačkoliv majetková práva nelze převést, lze jejich výkon svěřit jiné osobě prostřednictvím licence. Dochází tak k tzv. konstitutivnímu převodu, který znamená pouhé dočasné omezení výkonu majetkových práv samotným autorem. Dalším druhem převodu autorských je tzv. translativní převod, který je typický např. pro USA, kde autorovi tato práva zanikají a jsou převedena na jinou osobu.

⁵⁹ Srov. § 5 odst. 1

⁶⁰ Srov. § 9 odst. 1 AutZ

⁶¹ Srov. § 8 odst. 1 AutZ

⁶² TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, I. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 118 – 119.

⁶³ Srov. § 8 odst. 2 AutZ

⁶⁴ Srov. § 8 odst. 3 AutZ

⁶⁵ Srov. § 10 AutZ

⁶⁶ Mimo jiné i díky harmonizaci právních řádů členských států prostřednictvím směrnic.

⁶⁷ Srov. § 11 odst. 3 AutZ

⁶⁸ Srov. § 26 odst. 1 AutZ

⁶⁹ Srov. § 26 odst. 2 AutZ

4.2.1. Výlučná osobnostní práva

Mezi výlučná osobnostní práva patří především právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla.⁷⁰ Autor má dále právo osobovat si autorství, což zahrnuje i právo rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění a dalším užití jeho díla, je-li uvedení autorství při takovém užití obvyklé.⁷¹ Dále má autor právo na nedotknutelnost svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla, nestanoví-li tento zákon jinak. Je-li dílo užíváno jinou osobou, nesmí se tak dít způsobem snižujícím hodnotu díla. Autor má právo na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou (autorský dohled), nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak, anebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.⁷² Jak již bylo řečeno výše, osobnostních práv se autor nemůže vzdát, jsou nepřevoditelná a zanikají smrtí. Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství k dílu, dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a, je-li to obvyklé, musí být uveden autor díla, nejde-li o dílo anonymní. Ochrany se může domáhat kterákoli z osob autorovi blízkých, toto oprávnění mají, i když uplynula doba trvání majetkových práv autorských. Této ochrany se může vždy domáhat i právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce podle autorského zákona.⁷³

4.2.2. Výlučná majetková práva

Majetková práva trvají po dobu autorova života a 70 let od jeho smrti.⁷⁴ Výlučným majetkovým právem se především rozumí právo autora své dílo užít, a to v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky⁷⁵, dále výlučné právo udělit svolení k užití díla a jiná majetková práva. Užití jinou osobou je možné pouze v případech stanovených autorským zákonem (zákonné licence). Poskytnutím oprávnění třetí osobě k užití díla

⁷⁰ Srov. § 11 odst. 1 AutZ

⁷¹ Srov. § 11 odst. 2 AutZ

⁷² Srov. § 11 odst. 2 AutZ

⁷³ Srov. § 11 odst. 5 AutZ

⁷⁴ Srov. § 27 AutZ

⁷⁵ Srov. § 12 odst. 1 AutZ

právo autorovi nezaniká; autorovi vzniká pouze povinnost strpět zásah do práva dílo užit jinou osobou v rozsahu vyplývajícím ze smlouvy.⁷⁶

Pod pojmem jiná majetková práva rozumíme právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu. Jiná majetková práva se však nevztahují na počítačové programy, ať už proto, že počítačový program zpravidla nelze označit za originál díla uměleckého⁷⁷ nebo proto, že rozmnožování díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu v případě počítačového programu není přípustné, protože se jedná o institut volného užití, který se na počítačové programy nevztahuje.⁷⁸ Zákon také demonstrativně uvádí, která práva jsou projevem práva dílo užit.⁷⁹ Tato práva můžeme rozdělit do třech kategorií, a to:

- a) mechanická práva⁸⁰, která jsou někdy také označována jako práva k nepřímému sdělování. Souvisejí s umístěním díla do hmotného nosiče a následným nakládáním s tímto nosičem. Mezi tato práva patří právo na rozmnožování díla (zhotovování rozmnoženin), právo na rozšiřování rozmnoženiny nebo originálu díla (prodej či jiný převod, dovoz či vývoz nosiče), právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (dočasné přenechání originálu nebo rozmnoženiny za účelem hospodářského prospěchu), právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (na rozdíl od nájmu není sledován hospodářský prospěch), právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (umístění nosiče k jeho zhlédnutí či jinému přímému vnímání). Z pohledu počítačového programu jsou tato práva spojena s uložením programu na nosič (např. DVD) a jeho další distribucí. Autorský zákon definuje rozmnožování díla jako zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě.⁸¹ Z poznatků teorie pak vyplývá, že rozmnoženinou díla rozumíme každé jednotlivé zachycení díla do hmotného nosiče schopné objektivně vnímatelného vyjádření díla, bez ohledu na to, zda se toto

⁷⁶ Srov. § 12 odst. 2 AutZ a výklad níže

⁷⁷ Srov. § 24 odst. 3 AutZ

⁷⁸ Srov. § 30 odst. 3 AutZ

⁷⁹ Srov. § 12 odst. 4 AutZ

⁸⁰ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 175.

⁸¹ Srov. § 13 odst. 1 AutZ

vnímání uskutečňuje přímo či prostřednictvím jakékoli pomůcky nebo přístroje.⁸² Autor by jen rád poznamenal, že takovým zhotovením rozmnoženiny bude i uložení počítačového programu na internetovém úložišti. To totiž není nic jiného než pevný nosič, ke kterému je zprostředkován přístup pomocí sítě internet. Dále je nutné poznamenanat, že speciální úprava pro počítačové programy stanoví, že za pronájem či půjčování podle tohoto zákona se nepovažuje pronájem nebo půjčování rozmnoženiny počítačového programu, kde samotný program není podstatným předmětem pronájmu nebo půjčování.⁸³ Toto ustanovení vylučuje z rozsahu autorského práva pronájem nebo půjčování počítačových programů, pokud jsou obsaženy v paměťových komponentech hmotných výrobků (např. automobily, video přehrávače atp.)⁸⁴;

- b) práva na sdělování díla veřejnosti⁸⁵, kdy je dílo zpřístupňováno veřejnosti, aniž by došlo k jeho zachycení na hmotný nosič. Spadá sem právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla, právo na vysílání díla rozhlasem či televizí, právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla a právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla.⁸⁶
- c) tzv. práva synchronizační a práva odvozené tvorby⁸⁷, čímž rozumíme právo autora své dílo užít v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky a právo udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva nebo k takovému užití udělit oprávnění formou licence. Kromě užití samotným autorem a nabyvatelem licence sem řadíme také užití osobou odlišnou od autora na základě zákonné licence.⁸⁸

4.3. Zaměstnavatel a objednatel jako vykonavatelé majetkových práv

Vykonavatelem majetkových práv je zaměstnavatel, jehož zákon opravňuje k výkonu veškerých práv k tzv. zaměstnaneckému dílu. Zaměstnanecké dílo je tedy takové, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících

⁸² TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 181.

⁸³ Srov. § 66 odst. 3 AutZ

⁸⁴ TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 632 - 633.

⁸⁵ TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 176.

⁸⁶ Srov. § 12 odst. 4 písm. f) AutZ

⁸⁷ TELEEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 176.

⁸⁸ Srov. § 12 odst. 1 AutZ

z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem.⁸⁹ Zaměstnavateli vzniká právo k výkonu veškerých majetkových práv jménem zaměstnavatele a na jeho účet. Zaměstnavatel je také aktivně věcně legitimován k ochraně autorských práv k tomuto zaměstnaneckému dílu v rozsahu stanovém autorským zákonem.⁹⁰⁹¹ Pokud by však chtěl zaměstnavatel toto právo postoupit třetí osobě, bude třeba svolení autora, pokud se tak neděje při prodeji podniku nebo jeho části.⁹² Zákon navíc stanoví fikci, kdy se za zaměstnanecké dílo považuje i počítačový program vytvořený na objednávku. Objednatel je pak v pozici zaměstnavatele.⁹³⁹⁴ V případě zaměstnaneckého díla tedy dochází k zákonné cessi majetkových práv.⁹⁵ Ačkoliv osobnostní práva autora zůstávají nedotčena, z důvodů řádného hospodářského zhodnocení díla⁹⁶, zákon dispozitivně stanoví, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem.⁹⁷

5. Smluvní a mimosmluvní užití počítačového programu

5.1. Pojem licence

Licence je typickým institutem práva duševního vlastnictví, díky kterému je možno svěřit výkon majetkových práv jiné osobě než je autor díla. Typicky dochází k uzavírání licenčních smluv, kde je pouze na vůli stran, v jakém rozsahu dojde ke svěřeni oprávnění k výkonu majetkových práv. V některých případech ovšem zákon⁹⁸ stanoví výjimky, díky kterým může majetková práva v zákonem omezeném rozsahu vykonávat i osoba, která není účastníkem licenční smlouvy nebo může majetková práva vykonávat mimo rozsah stanovený licenční smlouvou.

⁸⁹ Srov. § 58 odst. 1 AutZ

⁹⁰ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 558.

⁹¹ Srov. § 41 AutZ

⁹² Srov. § 58 odst. 1 AutZ

⁹³ Srov. § 58 odst. 7 AutZ

⁹⁴ Srov. § 59 AutZ

⁹⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 558.

⁹⁶ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 564.

⁹⁷ Srov. § 58 odst. 4

⁹⁸ V tomto případě se jedná o AutZ

5.2. Zákonná licence

5.2.1. Volná užití a zákonné licence

Autorský zákon stanoví, že za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak. Do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.⁹⁹ Pokud však ve stejném ustanovení půjdeme hlouběji, zjistíme, že ve svém odstavci třetím vylučuje použití výše citovaných ustanovení právě na počítačové programy. Konkrétně zákon stanoví, že nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu.¹⁰⁰ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že volné užití ve vztahu k počítačovému programu v zásadě možné není. Jak si ale ukážeme dále, na základě speciálních ustanovení vztahujících se k počítačovému programu, zákon zná jiné možnosti mimosmluvního užití počítačového programu.

Ohledně zákonných licencí je nutno poznamenat, že zákonem vymezených typů zákonných licencí¹⁰¹ se na počítačové programy vztahují pouze licence úřední¹⁰² a licence pro dočasné rozmnoženiny¹⁰³. Ve druhém případě se však jedná pouze o takový případ, *kdy ten kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami uskutečněný prostředníkem.*¹⁰⁴ Ve vztahu k pořizování technických rozmnoženin pro účely oprávněného užití počítačového programu platí zvláštní právní úprava dle § 66 odst. 1 písm. a) a b).¹⁰⁵

⁹⁹ Srov. § 30 odst. 1 a odst. 2 AutZ

¹⁰⁰ Srov. § 30 odst. 3 AutZ

¹⁰¹ Srov. § 30a a násl. AutZ

¹⁰² Srov. § 34 odst. 1 písm a) AutZ

¹⁰³ Srov. § 38a odst. 1 písm a) AutZ

¹⁰⁴ Srov. §66 odst. 7 AutZ

¹⁰⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 402

5.2.2. Bezúplatné zákonné licence k počítačovému programu

Kromě výše uvedené obecné úpravy, která se v některých případech vztahuje i na počítačový program, zná autorský zákon ještě úpravu speciální. Tato speciální úprava se však na rozdíl od obecné úpravy zákonných licencí nevztahuje na každého. Omezení, která z daných ustanovení vyplývají, jsou ve prospěch oprávněného uživatele a použijí se pro dosažení účelu:

- a) běžného provozu počítačového programu,
- b) pořízení záložní rozmnoženiny počítačového programu,
- c) dosažení interoperability nezávisle vytvořeného počítačového programu.¹⁰⁶

5.2.2.1. Běžná využitelnost počítačového programu

V tomto případě je oprávněný uživatel oprávněn zasahovat do výlučného autorského práva na rozmnožování díla a jeho nedotknutelnost¹⁰⁷, a to konkrétně ve formě pořízení jeho rozmnoženiny, překladu, úpravy, včetně tvůrčího zpracování, ovšem pouze k taxativně stanoveným účelům, které jsou tedy zavedení a provoz počítačového programu, oprava chyb a jiné oprávněné využití v souladu s jeho určením, není-li dohodnuto jinak. Do této kategorie spadá pořizování tzv. technických (provozních) rozmnoženin, což jsou rozmnoženiny hospodářsky nesamostatné¹⁰⁸, které vznikají spuštěním počítačového programu v počítači, kdy se program nahraje do paměti počítače a vypnutím programu tyto opět zanikají. Spadají sem i rozmnoženiny trvalého rázu, které vznikají při instalaci počítačového programu. Překladem počítačového programu nemusí být nutně jen překlad do jiného národního jazyka, ale i do jiného programovacího jazyka¹⁰⁹. Pokud mluvíme o vadách počítačového programu, pak tím myslíme zjevné nedostatky při použití počítačového programu, které se mohou projevit zejména výpadky v běhu programu nebo chybnými funkcemi. Zákon definici vady počítačového programu neposkytuje, ovšem můžeme říci, že se bude jednat o „objektivně zjistitelnou významnou odchylku od sjednaných vlastností

¹⁰⁶ TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 629

¹⁰⁷ Srov. §13 a §11 odst. 3 AutZ

¹⁰⁸ TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 629

¹⁰⁹ Tamtéž

počítačového programu.“¹¹⁰ Pokud však budou pochybnosti přetrvávat, nezbude stranám než zajistit posouzení znalcem.

5.2.2.2. Pořízení záložní rozmnoženiny počítačového programu

Další z kategorií bezúplatných zákonných licencí, a tedy oprávněných zásahů do výlučného autorského práva k počítačovému programu, je pořízení záložní rozmnoženiny. Záložní rozmnoženinou *rozumíme rozmnoženinu zhotovenou do rezervy před možným nebezpečím ztráty, zničení nebo poškození této rozmnoženiny (např. z důvodu krádeže, živelní pohromy a jiných objektivních okolností vis maior, stejně jako ze subjektivního důvodu, možného nesprávného zacházení s počítačovým programem jeho oprávněným uživatelem při provozu počítače apod.)*.¹¹¹ Pojem záložní rozmnoženina nelze zaměňovat s pojmy náhradní nebo archivní rozmnoženina, jelikož záložní rozmnoženinu je možné pořídit, pouze pokud je její pořízení nezbytné pro užívání počítačového programu, zatímco náhradní rozmnoženinou rozumíme nahrazení oprávněně získané rozmnoženiny počítačového programu, která již byla z výše uvedených důvodů ztracena, zničena, poškozena či odcizena a archivaci nelze považovat za nezbytný předpoklad řádného užití počítačového programu.¹¹² Takovou situaci si lze představit v případě, kdy lze počítačový program spustit pouze s rozmnoženinou ve formě DVD a oprávněný uživatel je na základě licenční smlouvy oprávněn užívat počítačový program současně na více zařízeních nebo například uložení rozmnoženiny na datové úložiště v případě instalace počítačového programu při nahrazení starého hardwaru novým. Počet takových rozmnoženin není zákonem omezen, to bude vyplývat z dané situace. Tato limitace autorského práva není omezena ani účelem pořízení záložní rozmnoženiny ve smyslu pořízení pro osobní či jinou potřebu, protože se na počítačové programy nevztahuje.¹¹³ Možnost oprávněného uživatele zhotovit si záložní rozmnoženinu dle tohoto ustanovení nelze vyloučit ani omezit dohodou stran¹¹⁴.

¹¹⁰ <http://www.epravo.cz/top/clanky/vady-pocitacoveho-programu-ve-svetle-platne-pravni-upravy-58153.html>

¹¹¹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 630

¹¹² TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 630

¹¹³ Srov. § 30 odst. 3 AutZ

¹¹⁴ Srov. § 66 odst. 6 věta poslední AutZ

5.2.2.3. Dosažení interoperability nezávisle vytvořeného počítačového programu

Oprávněný uživatel je dále oprávněn zasahovat do autorského práva k počítačovému programu formou pořízení rozmnoženiny kódu nebo přeložení formy kódu počítačového programu, ovšem pouze pokud je této rozmnoženiny nebo překladu nezbytně třeba k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu s jinými počítačovými programy, což znamená, že jsou „nezbytně k dosažení jejich vzájemné stykové provozuschopnosti (interoperability).“¹¹⁵ Interoperabilitou rozumíme schopnost počítačových programů vzájemně si vyměňovat informace a vzájemně vyměněné informace užívat¹¹⁶. Interoperabilitou počítačových programů se také zpravidla rozumí „schopnost programu pracovat normálně v různých prostředích zpracování dat tak, že neklade téměř žádné nebo vůbec žádné požadavky na uživatele ohledně konkrétních vlastností takových programů“¹¹⁷. Aby tato bezúplatná zákonná licence mohla vůbec vzniknout, je nutné dodržet zákonem stanovené podmínky, které vyžadují, aby rozmnoženina kódu nebo jeho překlad byl pořízen samotným oprávněným uživatelem, popř. jím pověřenou osobou, dále aby informace, které chce oprávněný uživatel nebo jím pověřená osoba takto získat, nebyly jinak snadno a rychle dostupné (např. zpřístupněním kódu autorem počítačového programu, na internetu, v dostupné odborné literatuře) a také, aby získání těchto informací bylo omezeno pouze na části počítačového programu a to pouze na ty části, které jsou nezbytně k dosažení uvedeného účelu, kterým je dosažení interoperability (tedy vzájemného funkčního propojení dvou nebo více počítačových programů). Takovou částí se dle již zmíněné směrnice rozumí rozhraní.¹¹⁸

Význam této bezúplatné zákonné licence spočívá především v možnosti provést tzv. zpětnou analýzu (reverzní inženýrství) počítačového programu¹¹⁹ a tzv. dekompilace počítačového programu¹²⁰. Zpětná analýza je „proces analýzy předmětného systému s cílem identifikovat komponenty systému a jejich vzájemné vazby

¹¹⁵ TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 631

¹¹⁶ Srov. odst. 10 odůvodnění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

¹¹⁷ TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 631

¹¹⁸ Srov. odst. 10 a odst. 11 odůvodnění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

¹¹⁹ Srov. § 66 odst. 1 písm. d) AutZ

¹²⁰ Srov. § 66 odst. 1 písm. e) AutZ

*a/nebo vytvořit reprezentaci systému v jiné formě nebo na vyšší úrovni abstrakce.*¹²¹ Lze tedy říci, že se jedná o proces, kdy daná osoba zkoumá funkčnost počítačového programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen kterýkoli prvek počítačového programu.¹²² Naproti tomu dekompilaci můžeme popsat jako proces, kdy se ze strojového kódu pokoušíme získat pomocí dekompilátoru kód zdrojový. K tomu může pomoci právě zpětná analýza, díky které je možno lépe dekompilátor naprogramovat, ovšem autoři počítačových programů se zpravidla snaží o nedosažitelnost zdrojového kódu. Aby bylo užití zpětné analýzy nebo dekompilace v souladu s bezúplatnou zákonnou licencí, je třeba, aby oprávněný uživatel zkoumal pouze části nezbytně potřebné k propojení s jiným počítačovým programem a měl takové činnosti zvláštní oprávnění.¹²³

Podle názoru jiných autorů¹²⁴ autorský zákon omezuje v rozporu s právem EU výkon bezúplatné zákonné licence k dosažení interoperability pouze na takové úkony, ke kterým má oprávněný uživatel speciální oprávnění. Takové omezení právo EU nezná a *„přiznává výkon bezúplatné zákonné licence za účelem dosažení interoperability každému oprávněnému uživateli bez ohledu na existenci zvláštního (dalšího) oprávnění k rozmnožování překladu či jinému zpracování, úpravě či jiné změně počítačového programu“*.¹²⁵ Jelikož toto omezení nevyplývá ani z práva EU, ani z citované směrnice¹²⁶, je možné dovodit, že se jedná o rozpor s právem EU. Je tedy na pováženou, zdali tímto ustanovením není dotčeno běžné využívání počítačového programu.¹²⁷ Dle názoru autora této práce bude záležet na interpretaci v konkrétním případě, zda se jedná o běžné využívání ve smyslu zmíněné směrnice.

Tato bezúplatná zákonná licence je opět smluvně neomezitelná a nevylučitelná.¹²⁸ Na závěr je třeba dodat, že informace, které se oprávněný uživatel nebo jím pověřená osoba na základě dekompilace strojového kódu, tedy postupem

¹²¹ SOCHOR, J. *Údržba softwaru*. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 1996, roč. VI, č. 3, s. 15-20.

¹²² Srov. § 66 odst. 1 písm. d) a e) AutZ

¹²³ Srov. § 66 odst. 1 písm. d) a e) AutZ

¹²⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 631

¹²⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 631

¹²⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

¹²⁷ Srov. čl. 6 odst. 3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů

¹²⁸ Srov. § 66 odst. 6, věta poslední AutZ

podle § 66 odst. 1 písm. e), nesmějí být poskytnuty jiným osobám, ledaže je to nezbytné k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu, ani využity k jiným účelům než k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořeného počítačového programu. Dále nesmějí být tyto informace využity ani k vývoji, zhotovení nebo k obchodnímu využití počítačového programu podobného tomuto počítačovému programu v jeho vyjádření nebo k jinému jednání ohrožujícímu nebo porušujícímu právo autorské.¹²⁹ Prakticky to tedy znamená, že osoba, která díky dekompilaci přijde na algoritmus konkurenčního počítačového programu, by takový algoritmus neměla použít. V praxi si však nelze představit účinnou kontrolu zabráňující těmto praktikám. Programátoři proto volí raději cestu zabezpečení strojového kódu, který se snaží co nejvíce znečitelnit, díky čemuž je poté zdrojový kód nezjistitelný. V tomto kontextu je třeba poukázat na rozsudek Soudního dvora EU¹³⁰, který konstatoval, že osoba, která na základě licence získala rozmnoženinu počítačového programu, může při provádění úkonů, na něž se vztahuje tato licence, jakož i úkonů spočívajících v nahrávání a provozování nezbytném k užití počítačového programu, bez svolení nositele autorského práva tento program zkoumat, studovat nebo zkoušet jeho fungování za účelem zjištění myšlenek a zásad, které jsou základem kteréhokoliv z prvků uvedeného programu, za podmínky, že neporušuje výlučná práva nositele autorského práva k tomuto programu. To znamená, že osoba, která se stane oprávněným uživatelem počítačového programu, může prostřednictvím zpětné analýzy a dekompilace dospět k tomu, že dokáže napodobit jednotlivé funkce počítačového programu a vytvořit velmi podobný program a přitom neporušovat autorská práva k původnímu počítačovému programu. Soudní dvůr však dále uvádí, že rozmnožení některých prvků popsanych v uživatelské příručce k počítačovému programu chráněné autorským právem v jiném počítačovém programu nebo uživatelské příručce k tomuto programu může představovat porušení autorského práva k prvně uvedené příručce, pokud – což je již na úvaze příslušného soudu – toto rozmnožení představuje vyjádření vlastního duševního výtvoru autora uživatelské příručky k počítačovému programu chráněné autorským právem.

¹²⁹ Srov. § 66 odst. 4 AutZ

¹³⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-406/10 ze dne 2. května 2012

5.3. Smluvní licence

Úpravu licenční smlouvy vztahující se na počítačový program, jakožto autorské dílo, nalezneme v autorském zákoně.¹³¹ Jedná se však o typický institut práva duševního vlastnictví, jehož úpravu nalezneme i v dalších právních předpisech.¹³² Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užit (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li podle § 49 odst. 2 písm. b) autorského zákona sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu.¹³³ Licenční smlouva je tedy dvoustranným právním úkonem¹³⁴, kterým autor svěřuje výkon majetkových práv do rukou smluvní strany licenční smlouvy. Nabyvatel licence tak získává oprávnění dílo užit a autor uděluje souhlas s takovým užitím. Licence je tedy právní dokument, který určuje, jakým způsobem je možné s počítačovým programem nakládat. Tato licence bývá zpravidla připojena k počítačovému programu a obsahuje tedy práva a povinnosti smluvních stran.¹³⁵

Česká právní úprava je založena na tzv. konstitutivním převodu, tedy takovém převodu práva, kdy autor sám toto oprávnění neztrácí, pouze je v závislosti na rozsahu dohody omezeno, a to na dobu trvání licenční smlouvy. Tak tomu však není ve všech zemích, například v USA platí tzv. translativní převod práva, kterým autor o tato práva přichází a v rozsahu smluvně určeném jej převádí na nabyvatele.

Licenci rozlišujeme výhradní a nevýhradní. Autorský zákon dále upravuje dva podtypy licenčních smluv, a to licenční smlouvu nakladatelskou a podlicenční smlouvu.¹³⁶ Zatímco nevýhradní licence nijak neomezuje možnost uzavření dalších licenčních smluv mezi autorem a dalšími nabyvateli, licence výhradní omezuje autora v uzavírání dalších licenčních smluv, a to na dobu trvání výhradní licence. Omezení se však nevztahuje jen na oblast uzavírání dalších licenčních smluv. Je možné omezit i samotného autora ve výkonu majetkových práv. Stejně ustanovení¹³⁷ také říká, že

¹³¹ Srov. §46 a násl. AutZ.

¹³² Právní úprava licence se vyskytuje i v dalších předpisech, zejména ObchZ nebo VynZ

¹³³ § 46 odst. 1 AutZ

¹³⁴ Srov. § 37 a násl. ObčZ

¹³⁵ ŠTĚDRŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 69., ISBN 978-80-7357-555-7

¹³⁶ Srov. § 56 a § 57 AutZ

¹³⁷ Srov. § 46 odst. 5 AutZ

o podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li projev vůle i vůči neurčitému okruhu osob.¹³⁸ Autorský zákon dále stanoví, že s přihlédnutím k obsahu návrhu nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo zvyklostem může osoba, které je návrh určen, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyrozumění navrhovatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. V tomto případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn.¹³⁹ Tato ustanovení reagují především na uzavírání licenčních smluv v prostředí internetu.¹⁴⁰ Jedná se vlastně o zvláštní úpravu návrhu smlouvy¹⁴¹ a akceptace návrhu smlouvy¹⁴² k úpravě v občanském zákoníku, díky které může dojít k uzavření licenční smlouvy na základě uvedených jednání již okamžikem učinění akceptačního úkonu. S ohledem na počítačové programy je tak umožněno akceptovat návrh smlouvy např. porušením obalu krabice s nosičem obsahujícím počítačový program (tzv. shrinkwrap), akceptací v dialogovém okně při instalaci počítačového programu, které obsahuje obsah návrhu licenční smlouvy, která slouží jako technická podmínka zpřístupnění díla (tzv. clickwrap) nebo obsahuje pouze odkaz na licenční podmínky umístěné na webové stránce (tzv. browsewrap).¹⁴³

Podstatnými náležitostmi licenční smlouvy jsou určení díla, projev vůle poskytnout oprávnění k užití díla a ujednání o odměně.¹⁴⁴ Proto platí, že v případě chybějící náležitosti bude taková smlouva absolutně neplatná podle § 39 občanského zákoníku. Nevylučuje se však možnost tzv. konverze, pokud by byl tento právní úkon platný jako jiný platný právní úkon.¹⁴⁵ Takový případ by mohl nastat např. u počítačového programu, který by nebyl chráněn autorským právem (viz výklad výše). V případě rozporu licenční smlouvy s českým právním řádem je třeba posuzovat tuto smlouvu podle českého práva, a to i v případě, že dílo pochází z jiného státu. Taková situace je v případě počítačových programů obvyklá.

¹³⁸ Toto ustanovení je speciálním ustanovením k § 43a občanského zákoníku, který stanoví, projev vůle musí být směřován určité osobě nebo více určitým osobám

¹³⁹ Srov. § 46 odst. 6 AutZ

¹⁴⁰ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 77 - 78.

¹⁴¹ Srov. § 43a ObčZ

¹⁴² Srov. § 45 odst. 1 ObčZ

¹⁴³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 493.

¹⁴⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 479.

¹⁴⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 479.

V praxi dále existují pravidelné součásti licenčních smluv, kterými jsou zejména:¹⁴⁶

- a) Způsob užití díla
- b) Ujednání o výhradnosti licence¹⁴⁷
- c) Právo sublicence či souhlas s postoupením licence¹⁴⁸
- d) Rozsah užití díla (územní, časový, množstevní a věcný rozsah licence)
- e) Čas užití díla
- f) Součinnost autora
- g) Ujednání o lhůtě, způsobu a místu platby licenční odměny

Ačkoliv autorský zákon poskytuje pouze obecnou úpravu licence¹⁴⁹, v praxi se ustálilo několik základních druhů licencí, díky kterým můžeme počítačové programy podle rozsahu oprávnění k užití díla rozdělit na proprietární software, open source software, shareware, freeware, a další druhy.¹⁵⁰ Kromě toho si vymezíme i některé další standardizované licence, které jsou v dnešní době běžně užívané.

Proprietární software je takový software, k němuž zpravidla není k dispozici zdrojový kód, tento software nejde upravovat a nelze jej distribuovat. Ve většině případů se jedná o komerční software.¹⁵¹

Open source software je takový počítačový program, jehož zdrojový kód je zpravidla volně k dispozici ke stažení (otevřený zdrojový kód). Oproti proprietárnímu softwaru je možné kód nejen získat, ale dále jej zkoumat, upravovat ho.¹⁵² V rámci Open source software můžeme dále rozlišit různé standardizované licence, mezi které patří například GNU General Public License¹⁵³ nebo BSD licence¹⁵⁴. S těmito licencemi souvisí také zvláštní použití autorského práva, tzv. copyleft.¹⁵⁵

¹⁴⁶ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 482.

¹⁴⁷ Srov. § 47 AutZ

¹⁴⁸ Srov. § 48 AutZ

¹⁴⁹ Ve skutečnosti se jedná o zvláštní úpravu licence. Český právní řád obecnou úpravu licence nemá, avšak tento stav by se měl změnit od 1. 1. 2014, kdy nabude účinnosti zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, který obsahuje obecná ustanovení o licenci v ustanoveních § 2358 – 2389.

¹⁵⁰ ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 69., ISBN 978-80-7357-555-7

¹⁵¹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Propriet%C3%A1rn%C3%AD_software

¹⁵² http://cs.wikipedia.org/wiki/Otev%C5%99en%C3%BD_software

¹⁵³ http://cs.wikipedia.org/wiki/GNU_General_Public_License

¹⁵⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/BSD_licence

¹⁵⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Copyleft>

Shareware je počítačový program, který je možno dále volně šířit, avšak je zakázáno jej šířit za úplatu. Uživatel shareware má možnost takový počítačový program užívat po určitou dobu a vyzkoušet si, zda o něj má zájem nebo ne. Pro další používání je však třeba se řídit licenčními podmínkami autora, které zpravidla obsahují podmínku zaplacení ceny počítačového programu nebo podmínku registrace.¹⁵⁶¹⁵⁷

Freeware je takový počítačový program, který je možno volně a bezúplatně používat nebo šířit, avšak není dovoleno jej jakkoliv upravovat nebo šířit úplatně. Až na bezúplatnost užívání je tak freeware velmi podobný komerčnímu softwaru.¹⁵⁸¹⁵⁹

Adware je počítačový program, který může být nabyvatelem licence užíván zdarma, avšak součástí programu je placená reklama, která poskytuje autorovi odměnu jako náhradu za bezplatné užívání. Jinak platí to stejné, co pro proprietární software. Odstranění reklamy by bylo také porušením licence.

OEM licence (licence Original Equipment Manufacture) je spojená s počítačovými programy, které jsou zpravidla již předinstalovány na počítači při jeho koupi. Zpravidla se jedná o operační systém¹⁶⁰, který je díky tomu poskytnut za výhodnější cenu. Takový software lze použít pouze s počítačem, na který byl předinstalován. Instalace na jiný hardware by znamenala porušení licenčních podmínek.

6. Ochrana autorských práv k počítačovému programu

Ochrana autorských děl, resp. počítačových programů je poskytována především prostřednictvím autorského práva. To však není jediný institut, který ochranu poskytuje, v českém právním řádu nalezneme i další možnosti ochrany počítačových programů.

6.1. Ochrana počítačového programu podle občanského práva

Občanský zákoník je obecným předpisem ve vztahu k autorskému zákonu. Autorský zákon navíc v § 40 odst. 4 říká, že právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů zůstává nedotčeno, čímž

¹⁵⁶ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Shareware>

¹⁵⁷ ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 13 - 14., ISBN 978-80-7357-555-7

¹⁵⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Freeware>

¹⁵⁹ ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 14., ISBN 978-80-7357-555-7

¹⁶⁰ Typicky MS Windows pro PC nebo Mac OS pro počítače od firmy Apple.

odkazuje na úpravu v občanském zákoníku. Autor tedy může vymáhat dva nároky, a to nárok na náhradu škody a nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Zmíněné ustanovení nemá vliv na použití občanského zákoníku pro vymáhání náhrady škody a bezdůvodného obohacení, upravuje ovšem zvláštní režim způsobu určení rozsahu odpovědnosti.¹⁶¹

6.1.1. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku

Oproti odpovědnosti za soukromoprávní delikty podle autorského zákona je odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku subjektivní.¹⁶² V případě uznání nároku se hradí skutečná škoda a ušlý zisk.¹⁶³ Náhrada skutečné škody je možná pouze v případě, že došlo ke škodě na hmotném substrátu, kterým je dílo vyjádřeno, protože logicky nelze způsobit skutečnou škodu na nehmotném (nepoškoditelném) statku, kterým dílo je. V takovém případě se však jedná o klasický případ odpovědnosti za škodu na hmotné věci, a proto zde nemusí dojít k zásahu do autorského práva či jeho ohrožení.¹⁶⁴ Nárok na náhradu ušlého zisku připadá autorovi v případě, kdy takovému autorovi ušel příjem v důsledku znemožnění užití díla autorem nebo třetí osobou, která k tomu má oprávnění na základě protiprávního jednání.¹⁶⁵ Jak již bylo zmíněno výše, autorský zákon stanoví vlastní způsob výpočtu ušlého zisku, kdy místo skutečně ušlého zisku se autor může domáhat náhrady ušlého zisku ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání takové licence v době neoprávněného nakládání s dílem.¹⁶⁶

6.1.2. Bezdůvodné obohacení

Bezdůvodné obohacení je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.¹⁶⁷ Pokud tedy někdo užije dílo bez právního důvodu, který je uveden v autorském zákoně, bezdůvodně se obohatí. Plněním bez právního důvodu je typicky užití díla bez svolení autora

¹⁶¹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 433.

¹⁶² Srov. § 420 odst. 3 ObčZ

¹⁶³ Srov. § 442 odst. 1 ObčZ

¹⁶⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 435.

¹⁶⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 435.

¹⁶⁶ Srov. § 40 odst. 4 AutZ

¹⁶⁷ Srov. § 451 odst. 2 AutZ

prostřednictvím licenční smlouvy, aniž by se jednalo o případ volného užití nebo zákonné licence.¹⁶⁸ Zahrnuty jsou kromě případů, kdy právní důvod chybí od počátku i případy, kdy právní důvod časem odpadne. Právní důvod může odpadnout např. při splnění rozvazovací podmínky nebo odstoupení od smlouvy.¹⁶⁹ Takové bezdůvodné obohacení je osoba, která se obohatila, povinna vrátit osobě, na jejíž úkor se obohatila. V případě autorských děl se jedná o případy, kdy rušitel na úkor autora něco ušetřil (např. náklady na zakoupení rozmnoženiny počítačového programu), rozšířil svůj majetek (např. odcizil zdrojové kódy a počítačový program vydával za své autorské dílo a díky tomu se obohatil na odměně) nebo dosáhl přímého zisku.¹⁷⁰ Stejně jako v případě odpovědnosti za škodu stanoví autorský zákon zvláštní výpočet výše bezdůvodného obohacení pro případ nakládání s dílem bez právního důvodu. Výše takového bezdůvodného obohacení činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.¹⁷¹

6.2. Ochrana počítačového programu prostředky autorského práva

Autorský zákon říká, že *předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (...)*¹⁷². Z předchozího výkladu však víme, že autorský zákon poskytuje ochranu mimo jiné i počítačovému programu, u kterého však není podmínka jedinečnosti, postačí tedy, pokud je původní, tedy autorovým vlastním duševním výtvozem. Výše uvedené principy poskytují počítačovým programům zvláštní postavení ve smyslu ochrany dle autorského práva a vzhledem k odlišnosti počítačového programu od jiných autorských děl umožňují, aby v některých případech vznikly *„nezávisle na sobě dva stejné programy, které budou chráněny autorským zákonem.“*¹⁷³ Autorem takového díle je výhradně fyzická osoba.¹⁷⁴

¹⁶⁸ Viz výklad o licenci.

¹⁶⁹ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 436.

¹⁷⁰ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 436.

¹⁷¹ Srov. § 40 odst. 4 věta poslední AutZ

¹⁷² Srov. § 2 odst. 1 věta první AutZ

¹⁷³ ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 45., ISBN 978-80-7357-555-7

¹⁷⁴ Srov. § 5 odst. 1 AutZ

Ohledně dalšího užití díla, popřípadě udělení oprávnění k výkonu tohoto práva¹⁷⁵, již platí totéž co pro ostatní autorská díla. Autor má tedy právo rozhodnout o zveřejnění svého díla, např. právo osobovat si autorství a další práva spojená s autorstvím k dílu.¹⁷⁶¹⁷⁷

6.2.1. Autorskoprávní delikty

V § 40 autorského zákona nalezneme generální klauzuli, která dává formu soukromoprávního deliktu takovému jednání, které neoprávněně zasahuje nebo ohrožuje autorská práva. Takový zásah, neboli porušení, nebo ohrožení se vztahuje na výlučná osobnostní a výlučná majetková práva. Zmíněné ustanovení autorského zákona samo nedefinuje skutkové podstaty takových deliktů, pouze stanoví, čeho se může autor domáhat. Pro vymezení těchto skutkových podstat je třeba nahlédnout do jiných ustanovení autorského zákona. Jednotlivé skutkové podstaty můžeme rozdělit do dvou skupin, a to podle toho, zda ohrožovací nebo poruchové jednání směřuje vůči výlučným osobnostním nebo výlučným majetkovým právům. Všem soukromoprávním deliktům v oblasti autorského práva je společná objektivní odpovědnost. U osoby, která takový delikt způsobí, se tedy nezkoumá zavinění.

Softwarové pirátství, které zasahuje do výlučných osobnostních práv podle § 11 autorského zákona, může spočívat zejména v následujících zásazích:

- a) Neoprávněný zásah do práva autora rozhodnout o zveřejnění počítačového programu;
- b) Neoprávněný zásah do integrity počítačového programu (změnou nebo jiným zásahem do počítačového programu)¹⁷⁸.

Softwarové pirátství, které zasahuje do výlučných majetkových práv podle § 12 odst. 4 autorského zákona, může spočívat zejména v následujících zásazích:

- a) Neoprávněné rozmnožování počítačového programu;
- b) Neoprávněné rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny počítačového programu;
- c) Neoprávněný pronájem originálu nebo rozmnoženiny počítačového programu;

¹⁷⁵ Toto udělení oprávnění se uplatňuje prostřednictvím licenční smlouvy. O licenci pojednává kapitola 4.

¹⁷⁶ Srov. §11 an. AutZ

¹⁷⁷ Více k tomuto tématu viz kapitola 4.

¹⁷⁸ KRÁČMER, S. *Softwarové pirátství*, Praha, 2011, s. 45. Diplomová práce. Karlova Univerzita, Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslového vlastnictví a práva soutěžního. Vedoucí práce JUDr. Petra Malá Žikovská.

- d) Neoprávněné půjčování originálu nebo rozmnoženiny počítačového programu;
- e) Neoprávněné sdělování počítačového programu veřejnosti.

Dalším zásahem, který lze považovat za softwarové pirátství, je i zvláštní soukromoprávní (autorskoprávní) delikt podle § 45 autorského zákona, a to vyvolání nebezpečí záměny. Tohoto deliktu se dopustí ten, kdo pro své dílo používá názvu nebo vnější úpravy již použitých po právu jiným autorem pro dílo téhož druhu, jestliže by to mohlo vyvolat nebezpečí záměny obou děl, pokud nevyplývá z povahy díla nebo jeho určení něco jiného.

Mezi zvláštní delikty, které je nutno zmínit patří také:

- a) Obcházení účinných technických prostředků ochrany¹⁷⁹;
- b) Nekalé pomůckářství¹⁸⁰;
- c) Odstraňování nebo pozměňování elektronické informace o správě autorského práva¹⁸¹.

6.2.2. Odpovědné osoby

Podle toho, zda se jedná o porušující nebo ohrožující delikt rozlišujeme buďto rušitele autorského práva nebo ohrožitele autorského práva. Rušitelem je osoba, která neoprávněně zasahuje nebo zasáhla do autorského práva. Je však třeba mít se na pozoru ve zvláštních případech, kdy osoba fakticky vykonávající protiprávní jednání nečiní toto jednání na svou odpovědnost (typicky např. zaměstnanec). V případě ohrožitele autorského práva se jedná o osobu, která způsobuje nebo způsobila nebezpečí neoprávněného zásahu do autorského práva.

Dalšími odpovědnými osobami mohou být takové osoby, o kterých autorský zákon stanoví, že se na nich lze domáhat poskytnutí informací¹⁸² a také poskytovatelé služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.¹⁸³

¹⁷⁹ Srov. § 43 odst. 1 AutZ. Je však třeba mít na paměti ustanovení § 66 odst. 8, které účinnost tohoto ustanovení ve vztahu k počítačovým programům omezuje.

¹⁸⁰ Srov. § 43 odst. 2 AutZ

¹⁸¹ Srov. § 44 odst. 1 AutZ

¹⁸² Srov. § 40 odst. 1 písm. c)

¹⁸³ Srov. § 40 odst. 1 písm. f)

6.2.3. Vymahatelné nároky podle autorského zákona

Výčet žalobních nároků, které má postižený autor (popř. jeho právní nástupce), je v autorském zákoně stanoven demonstrativně. Tyto nároky vznikají vůči osobě, která neoprávněně zasáhla do jeho autorských práv nebo tato práva ohrozila. Tyto nároky lze uplatnit jak samostatně, tak i vedle sebe:¹⁸⁴

- a) **Určovací nárok**, jinak také nárok na určení autorství, resp. nárok na uznání autorského práva. V tomto případě nejde o určovací žalobu podle § 80 písm. c) OSŘ, a proto není třeba prokazovat naléhavý právní zájem.¹⁸⁵
- b) **Zápůrčí nárok** (zápovědní, zdržovací nárok), který slouží k domáhání se zákazu jednání, která ohrožují autorské právo nebo do něj přímo zasahují. Autorský zákon uvádí opět pouze demonstrativní výčet těchto negatorních nároků, a to zákaz neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy.¹⁸⁶
- c) **Informační nárok**, který spočívá v povinnosti poskytnout informace stanovené zákonem. Účelem tohoto nároku je získání přesných informací o původu zboží nebo služeb, kterými jsou porušována práva, o distribučních kanálech a totožnosti třetí osoby zúčastněné na porušení práva.¹⁸⁷ Autorský zákon taxativně vyjmenovává rozsah informací, kterých se lze domáhat. Jedná se o sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití, o její ceně, o ceně služby, která s neoprávněným užitím díla souvisí, a o osobách, které se neoprávněného užití díla účastní, včetně osob, kterým byly předmětné rozmnoženiny či napodobeniny díla určeny za účelem jejich poskytnutí třetí osobě.¹⁸⁸ Tento nárok lze uplatnit (pasivní legitimace) vůči ohrožiteli či porušiteli a dále zejména vůči osobě, která má nebo měla v držení neoprávněně zhotovenou

¹⁸⁴ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 419.

¹⁸⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 419 - 420.

¹⁸⁶ Srov. § 40 odst. 1 písm. b) AutZ

¹⁸⁷ Srov. odst. 21 odůvodnění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví

¹⁸⁸ Srov. § 40 odst. 1 písm. c) AutZ

rozmnoženinu či napodobeninu díla za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu,¹⁸⁹ osobě, která využívá nebo využívala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu, která neoprávněně zasahuje nebo zasahovala do práva autora nebo je neoprávněně ohrožuje nebo ohrožovala,¹⁹⁰ osobě, která poskytuje nebo poskytovala za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu službu užívanou při činnostech, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují,¹⁹¹ nebo osobě, která byla označena osobou uvedenou v § 40 odst. 1 písm. c) bodě 1, 2 nebo 3 jako osoba, která se účastní pořízení, výroby nebo distribuce rozmnoženiny či napodobeniny díla anebo poskytování služeb, které neoprávněně zasahují do práva autora nebo je neoprávněně ohrožují.¹⁹²

- d) **Odstraňovací (restituční) nárok**, který slouží k odstranění důsledků, které způsobil neoprávněný zásah do autorského práva (nebo jeho ohrožení). Aby mohl být tento nárok uplatněn, je nutné, aby existoval protiprávní stav, ačkoliv jednání, které způsobilo poruchu nebo ohrožení již mohlo pominout. Opět se jedná o demonstrativní výčet nároků, proto je možné uplatnit i restituční nárok, který není přímo uveden v autorském zákoně. Autor je tak oprávněn požadovat zejména stažení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2 autorského zákona z obchodování nebo jiného užití,¹⁹³ stažení z obchodování a zničením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,¹⁹⁴ zničení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení, výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2,¹⁹⁵ zničení nebo odstranění materiálů a nástrojů použitých výlučně nebo převážně k výrobě neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo zařízení,

¹⁸⁹ Srov. § 40 odst. 1 písm. c) bod 1 AutZ

¹⁹⁰ Srov. § 40 odst. 1 písm. c) bod 2 AutZ

¹⁹¹ Srov. § 40 odst. 1 písm. c) bod 3 AutZ

¹⁹² Srov. § 40 odst. 1 písm. c) bod 4 AutZ

¹⁹³ Srov. § 40 odst. 1 písm. d) bod 1 AutZ

¹⁹⁴ Srov. § 40 odst. 1 písm. d) bod 2 AutZ

¹⁹⁵ Srov. § 40 odst. 1 písm. d) bod 3 AutZ

výrobku nebo součástky podle § 43 odst. 2.¹⁹⁶ Odstranění tohoto protiprávního stavu probíhá vždy na náklady ohrožitele nebo rušitele.¹⁹⁷

- e) **Satisfakční nárok**, tedy nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu. Aby právo na přiměřené zadostiučinění vzniklo, je nutné, aby poruchovým nebo ohrožujícím jednáním vznikla nebo alespoň reálně hrozila újma nemajetkové povahy.¹⁹⁸ Autorský zákon uvádí demonstrativní výčet nároků, kterými je omluva nebo zadostiučinění v penězích. Autorský zákon dává přednost jinému zadostiučinění, včetně omluvy, před zadostiučiněním v penězích.¹⁹⁹
- f) **Zvláštní zápurčí nárok** vůči poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování práva autora.²⁰⁰ Oproti předchozím nárokům tento nárok není směřován proti rušiteli nebo ohrožiteli autorského práva, ale proti jiným osobám, kteří jsou nazýváni prostředníci²⁰¹. Aby však mohla odpovědnost prostředníka vzniknout, je nutný vznik autorskoprávní odpovědnosti ohrožitele nebo rušitele autorského práva. Autorský zákon neomezuje rozsah osob, proti kterým lze tento nárok uplatnit pouze na poskytovatele služeb informační společnosti.²⁰²
- g) **Jiný nárok**, který není výslovně stanoven zákonem, ale vzhledem k demonstrativnímu výčtu nároků je možné takový nárok uplatnit, pokud to vyplývá z autorského zákona.²⁰³

Kromě těchto nároků může soud autorovi, jehož návrhu bylo vyhověno, přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.²⁰⁴

6.2.4. Odpovědnost poskytovatelů služeb informační společnosti

V souvislosti s výše uvedeným je třeba doplnit výklad o službách informační společnosti a poskytovateli takové služby. Služba informační společnosti je jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou

¹⁹⁶ Srov. § 40 odst. 1 písm. d) bod 4 AutZ

¹⁹⁷ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 422.

¹⁹⁸ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 422.

¹⁹⁹ Srov. § 40 odst. 1 písm. e) AutZ

²⁰⁰ Srov. § 40 odst. 1 písm. f) AutZ

²⁰¹ Srov. čl. 11 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví

²⁰² TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 426.

²⁰³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 422.

²⁰⁴ Srov. § 40 odst. 3 AutZ

elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu; služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat. Jedná se například o poskytovatele připojení k internetu, webhostingu nebo v dnešní době velmi oblíbených datových úložišť. Odpovědnost těchto poskytovatelů upravuje zákon o některých službách informační společnosti.²⁰⁵ Jak již bylo naznačeno výše, odpovědnost těmto osobám může vzniknout teprve v případě, že vznikne odpovědnost třetích osob. Tento zákon stanoví základní pravidlo, že poskytovatel informační služby, která spočívá v přenosu informací poskytnutých uživatelem služby prostřednictvím sítí elektronických komunikací nebo ve zprostředkování přístupu k sítím elektronických komunikací za účelem přenosu informací, neodpovídá za obsah přenášených informací, obsah automaticky dočasně meziukládaných informací (tzv. caching) a za obsah informací uložených na žádost uživatele (tzv. hosting),²⁰⁶ a to kromě stanovených výjimek, kdy odpovědnost vzniká.

Za tento obsah je poskytovatel služby odpovědný pouze v případě, kdy přenos sám iniciuje, zvolí uživatele přenášené informace, nebo zvolí nebo změní obsah přenášené informace.²⁰⁷ V případě cachingu vzniká odpovědnost pouze v případě, že poskytovatel služby změní obsah informace, nevyhoví podmínkám přístupu k informaci, nedodržuje pravidla o aktualizaci informace, která jsou obecně uznávána a používána v příslušném odvětví, překročí povolené používání technologie obecně uznávané a používané v příslušném odvětví s cílem získat údaje o užívání informace, nebo ihned nepřijme opatření vedoucí k odstranění jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní, jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud nařídil stažení či znemožnění přístupu k této informaci.²⁰⁸ V případě hostingu vzniká odpovědnost poskytovateli služby pouze v případě, mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti, okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání

²⁰⁵ Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), ve znění pozdějších předpisů, který implementuje ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu.

²⁰⁶ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 230.

²⁰⁷ Srov. § 3 zákona o některých službách informační společnosti

²⁰⁸ Srov. § 4 zákona o některých službách informační společnosti

uživatelé jsou protiprávní, nebo dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.²⁰⁹

Výkladem e rationem legis lze dospět k závěru, že za podmínek v zákoně o některých službách informační společnosti vzniká odpovědnost poskytovatelům informačních služeb ve vztahu k porušení nebo ohrožení autorského práva ve stejném rozsahu jako v případě samotného neoprávněného sdělovatele díla, tedy nikoliv pouze zvláštní negatorní nárok vůči tzv. prostředníkům (viz výše).²¹⁰²¹¹ S tímto názorem autor této práce souhlasí.

6.2.4.1. Scarlet Extended SA vs. SABAM

Odpovědností poskytovatelů služeb informační společnosti se zabýval i Soudní dvůr EU v případě poskytovatele internetového připojení (ISP) Scarlet Extended SA a společnosti SABAM, tedy kolektivního správce autorských práv pro autory, skladatele a vydavatele hudebních děl²¹². Ačkoliv se jedná o případ autorských práv k hudebním dílům, tematika je softwarovému pirátství velmi blízká. Předmětem sporu byla skutečnost, že uživatelé internetu, kteří využívali služeb společnosti Scarlet po internetu bez povolení a bez úhrady poplatků, přenášeli díla z katalogu společnosti SABAM, a to pomocí sítí peer-to-peer. Společnost SABAM se domáhala především toho, že z důvodu nedovolené výměny hudebních elektronických souborů pomocí programů peer-to-peer došlo s využitím služeb poskytovaných společností Scarlet k porušení autorského práva k hudebním dílům patřícím do jejího repertoáru, konkrétně práva na rozmnožování a práva na sdělování díla veřejnosti. Dále se společnost SABAM domáhala, aby pod sankcí penále bylo společnosti Scarlet uloženo zajistit ukončení protiprávního jednání tím, že svým zákazníkům znemožní nebo zablokuje jakoukoli formu odesílání nebo přijímání souborů obsahujících hudební dílo prostřednictvím programu peer-to-peer bez souhlasu oprávněných osob. Soudní dvůr EU rozhodoval o předběžné otázce, jejíž předmětem bylo, zda je *třeba příslušné evropské směrnice vykládané společně*

²⁰⁹ Srov. § 5 zákona o některých službách informační společnosti

²¹⁰ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 231.

²¹¹ Srov. § 40 odst. 1 písm. f) AutZ

²¹² Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-70/10 ze dne 24. listopadu 2011

a s ohledem na požadavky vyplývající z ochrany příslušných základních práv, vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby byla ISP uložena povinnost zavést systém filtrování všech elektronických sdělení přenášených prostřednictvím jeho služeb, zejména s využitím programů peer-to-peer, použitelného vůči všem jeho zákazníkům bez rozdílu, preventivně, výlučně na jeho náklady a bez časového omezení, způsobilý identifikovat pohyb elektronických souborů obsahujících hudební, kinematografické nebo audiovizuální dílo, k němuž navrhovatel údajně vlastní práva duševního vlastnictví, v síti tohoto ISP za účelem zablokování přenosu souborů, jejichž výměna porušuje autorská práva.

Soudní dvůr konstatoval, že podle čl. 8 odst. 3 informační směrnice a čl. 11 třetí věty směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví *mohou majitelé práv duševního vlastnictví žádat o soudní zákaz ve vztahu k takovým zprostředkovatelům, jako jsou ISP, jejichž služby jsou třetí stranou využívány k porušování jejich práv.* Ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o některých aspektech služeb informační společnosti), konkrétně čl. 15 odst. 1 zakazuje vnitrostátním orgánům přijímat opatření, na jejichž základě by ISP měl obecnou povinnost dohlížet na informace přenášené ve své síti. Podle již dřívějších rozhodnutí Soudního dvora se takový zákaz vztahuje zejména na vnitrostátní opatření, která by poskytovateli zprostředkovatelských služeb, například ISP, ukládala povinnost aktivního dohledu nad všemi údaji každého z jeho zákazníků za účelem předcházení jakémukoliv budoucímu porušování práv duševního vlastnictví. Taková povinnost obecného dohledu by také byla neslučitelná s článkem 3 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví, který stanoví, že opatření uvedená v této směrnici musí být nestranná a přiměřená a nesmí být nadměrně nákladná. Soudní dvůr také pokládal za nesporné, že zavedení výše zmíněného systému filtrování by znamenalo, že ISP bude identifikovat mezi všemi elektronickými sděleními všech svých zákazníků soubory přenášené v sítích peer-to-peer, v rámci toho bude identifikovat soubory obsahující díla, k nimž majitelé práv duševního vlastnictví údajně vlastní práva, následně určí, které z uvedených souborů jsou vyměňovány protiprávně, a poté zablokuje výměny souborů, které kvalifikuje jako protiprávní.

Je nepochybné, že takový způsob dohledu by znamenal aktivní sledování veškerých elektronických sdělení přenášených v síti takového ISP, tudíž by se vztahoval na veškeré přenášené informace a na všechny zákazníky využívající tuto síť. Soudní dvůr tedy konstatoval, že takový způsob filtrování by tomuto poskytovateli ukládal povinnost aktivního dohledu nad všemi údaji každého z jeho zákazníků za účelem předcházení jakémukoliv budoucímu porušování práv duševního vlastnictví, z čehož dle rozhodnutí plyne, že by tímto příkazem uvedenému ISP byla uložena povinnost obecného dohledu, která je zakázána článkem 15 odst. 1 směrnice o některých aspektech služeb informační společnosti. Soudní dvůr dále uvedl, že v rámci opatření přijímaných za účelem ochrany majitelů autorských práv je nutné zajistit spravedlivou rovnováhu mezi ochranou tohoto práva a ochranou základních práv osob, které jsou takovými opatřeními dotčeny. V daném případě je tedy nezbytné zajistit spravedlivou rovnováhu zejména mezi ochranou práva duševního vlastnictví, jíž požívají majitelé autorských práv, a ochranou svobody podnikání. Sledování veškerých elektronických sdělení přenášených v síti dotčeného ISP v zájmu těchto majitelů, přičemž takové sledování je navíc časově neomezené, vztahuje se na veškeré budoucí porušování práv a předpokládá povinnost chránit nejen existující díla, ale i díla budoucí, která v okamžiku zavedení uvedeného systému ještě nebyla vytvořena. Takový příkaz by dle Soudního dvora vedl k závažnému zásahu do svobody podnikání dotčeného ISP, neboť by mu ukládal povinnost zavést na jeho vlastní náklady komplexní, nákladný a trvalý počítačový systém, což je ostatně v rozporu s podmínkami stanovenými článkem 3 odst. 1 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví, který vyžaduje, aby opatření potřebná k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví nebyla nadměrně složitá nebo nákladná.

Soudní dvůr tedy uzavřel, že zavedení zmíněného systému filtrování nelze považovat za příkaz v souladu s požadavkem zajištění spravedlivé rovnováhy mezi ochranou práva duševního vlastnictví, jíž požívají majitelé autorských práv, a ochranou svobody podnikání, jíž požívají takové hospodářské subjekty, jako jsou ISP. Takový příkaz by navíc mohl znamenat i významný zásah do základních práv zákazníků dotčeného ISP, konkrétně Soudní dvůr zmínil právo na ochranu osobních údajů a svobodu přijímat a rozšiřovat informace, které vyplývají z Listiny základních práv Evropské unie. Podle rozhodnutí je také třeba brát v potaz fakt, že zmíněný systém

filtrování by znamenal sběr IP adres zákazníků dotyčného ISP, které by vedlo k umožnění přesného určení totožnosti zákazníků, a tudíž takové IP adresy spadají do systému ochrany osobních údajů. Soudní dvůr také vyjádřil obavu, že takový systém filtrování by mohl špatně rozeznat mezi legálním a nelegálním obsahem a mohlo by tak dojít k blokování legálního obsahu. Dále zmínil zákonné výjimky z autorského práva, které mohou být rozdílné v různých členských státech.

Dle rozsudku Soudního dvora tedy není možné, aby byl uložen příkaz k filtrování všech elektronických sdělení přenášených prostřednictvím služeb ISP, zejména s využitím programů peer-to-peer, použitelného vůči všem jeho zákazníkům bez rozdílu, preventivně, výlučně na jeho náklady a bez časového omezení, způsobilý identifikovat pohyb elektronických souborů obsahujících hudební, kinematografické nebo audiovizuální dílo, k němuž navrhovatel údajně vlastní práva duševního vlastnictví, v síti tohoto ISP za účelem zablokování přenosu souborů, jejichž výměna porušuje autorská práva.

Autor této práce s argumentací i rozhodnutím Soudního dvora souhlasí. Je totiž nezbytné poměřovat zásahy do práv jedinců proporcionálně. Není možné, aby právo jednoho na ochranu práv k duševnímu vlastnictví nepřiměřeně zasahovalo do základních práv druhého jedince. Ačkoliv je prostředí internetu do vysoké míry odlišné od běžného prostředí, lze na něj aplikovat některé instituty z běžného života. Stejně tak jako nelze bez splnění zákonem předpokládaných skutečností sledovat korespondenci mezi uživateli, stejně tak nelze globálně, preventivně a bez rozdílu sledovat přenosy dat prostřednictvím internetu. Takový zásah by byl zcela nepřiměřený a na pomyslných vahách, kde na straně jedné stojí ochrana práv k duševnímu vlastnictví a na straně druhé zásah do soukromí jedince nebo ochrana jeho osobních údajů, by soukromí jedince včetně dalších s tím spojených práv mělo převažovat. Lze si jistě představit situaci, kdy takový zásah bude oprávněný, nicméně nelze takto činit preventivně a vůči každému. Dále autor práce oceňuje rozhodnutí Soudního dvora z pohledu vnímání internetu jako prostoru bez hranic, kdy argumentuje mimo jiné i tím, že legálnost daného obsahu může být posouzena rozdílně v různých členských státech. Takový pohled na věc je jistě správný a bylo by vhodné, aby se tímto směrem judikatura vyvíjela i nadále.

6.2. Ochrana počítačového programu prostředky veřejného práva

6.2.1. Přestupky a správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob

Podle zákona o přestupcích je přestupkem zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.²¹³ Pachatelem přestupku může být pouze fyzická osoba, postačí spáchání z nedbalosti.²¹⁴ V § 105a autorského zákona nalezneme skutkové podstaty jednotlivých přestupků a správních deliktů. Tyto skutkové podstaty jsou totožné, rozdíl je pouze v odpovědných subjektech a možnosti liberace. Zatímco u přestupku se zkoumá zavinění, u správního deliktu je odpovědnost objektivní. Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.²¹⁵ Skutkové podstaty jsou:

- a) neoprávněné užití autorského díla, uměleckého výkonu, zvukového či zvukově obrazového záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílání nebo databáze,
- b) neoprávněný zásah do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 anebo v § 44 odst. 1, nebo
- c) nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6 obchodníkem, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého.

6.2.2. Trestní zákoník

Od 1. 1. 2010 je účinný zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, trestní zákoník, který ve svém § 270 stanoví, že kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Toto ustanovení je jedním ze čtyř, která přímo chrání autorská, resp. průmyslová práva před zásahy do nich. Takový

²¹³ Srov. § 2 odst. 1 PřestZ

²¹⁴ Srov. § 3 PřestZ

²¹⁵ Srov. § 105c odst. 1 AutZ

neoprávněný zásah musí být v nikoli nepatrném rozsahu, tedy způsobená újma musí být ve výši nejméně 5.000,- Kč. Zákon²¹⁶ dále specifikuje okolnosti podmiňující užití vyšší trestní sazby, a to například pokud by takový čin vykazoval znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání²¹⁷.

6.3. Ochrana počítačového programu využitím institutu nekalé soutěže

Využití tohoto institutu souvisí s ochranou počítačového programu jakožto obchodního tajemství firmy. Každá firma by měla dbát o zdrojové kódy ke svým počítačovým programům. Kromě zálohování a dalších bezpečnostních opatření by však také měla být ochrana součástí buďto pracovních smluv nebo vnitřních předpisů. Obchodní tajemství tvoří veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.²¹⁸ Do této definice tedy bezpochyby spadá i zdrojový kód softwaru. Porušováním obchodního tajemství je potom takové jednání, jímž jednatel jinou osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství (§ 17), které může být využito v soutěži (...).²¹⁹ V minulosti však bylo potvrzeno soudní praxí²²⁰, že ochrana softwaru prostřednictvím ochrany obchodního tajemství je zcela nedostačující a v takovém případě je třeba žalovat druhou stranu zároveň i pro porušení autorských práv.

6.4. Ochrana počítačového programu prostřednictvím patentů

Patent je institutem typicky průmyslově-právním, který je významně odlišný od institutů autorského práva. V první řadě je třeba rozlišit mezi ochranou poskytnutou patentem a ochranou autorskoprávní. Rozdíl je patrný již u vzniku právní ochrany, který je zcela odlišný. Zatímco ochrana počítačového programu autorským právem vzniká již v okamžiku uvedení do objektivně vnímatelné podoby, tedy typicky napsáním

²¹⁶ Srov. § 270 odst. 2 TrestZ

²¹⁷ Srov. § 270 odst. 2 písm. a) TrestZ

²¹⁸ Srov. § 17 ObchZ

²¹⁹ Srov. § 51 ObchZ

²²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Odo 1566/2005 ze dne 27. 9. 2007

zdrojového kódu, patentová ochrana vzniká registrací u příslušného úřadu. V České republice vykonává působnost v oblasti průmyslového vlastnictví Úřad průmyslového vlastnictví („Úřad“). S tímto souvisí i další významný rozdíl mezi těmito druhy ochrany. Zatímco patentová ochrana se v oblasti softwaru týká právě myšlenky²²¹, autorskoprávní ochrana vylučuje použití na myšlenky a zásady, na kterých je počítačový program založen a chrání tak jeho praktické provedení, tedy vyjádření ve zdrojovém či strojovém kódu. Dalším rozdílem je, že pro ochranu pomocí autorského práva není nutné zveřejnění zdrojového kódu, pro registraci u Úřadu je nutné jasné a úplné vysvětlení vynálezu, aby jej mohl odborník uskutečnit²²², což znamená nutnost zveřejnit myšlenku, a tedy vynález náležitě popsat. Patenty se v České republice udělují na dobu 20 let²²³, autorskoprávní ochrana je v oblasti softwaru stejná jako u děl literárních, tedy 70 let od smrti autora²²⁴.

Patenty se udělují na vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné.²²⁵ Rozsah produktů, které lze chránit patentem, zahrnuje, kromě výrobků a technologií, i léčiva. Zákon však stanoví, že za vynálezy se nepovažují objevy, vědecké teorie, matematické metody, estetické výtvořky, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů a podávání informací²²⁶, ovšem patentovatelnost těchto předmětů nebo činností je vyloučena za předpokladu, že se přihláška vynálezu nebo patent týkájí pouze těchto předmětů nebo činností²²⁷. Ovšem praxe Úřadu průmyslového vlastnictví, Evropského patentového úřadu, ale i dalších zahraničních institucí, zejména United States Patent and Trademark Office uznává často i tzv. softwarové patenty.

6.4.1. Softwarové patenty a vynálezy implementované počítačem

Mnoho praktických problémů způsobuje právě rozlišování mezi softwarovými patenty a vynálezy implementovanými počítačem. Softwarový patent je institutem, o

²²¹ ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 55., ISBN 978-80-7357-555-7

²²² Srov. § 26 odst. 2 VynZ

²²³ Srov. § 21 odst. 1 VynZ

²²⁴ Srov. § 27 odst. 1 AutZ

²²⁵ Srov. § 3 odst. 1 VynZ

²²⁶ Srov. § 3 odst. 2 písm c) VynZ

²²⁷ Srov. § 3 odst. 3 VynZ

němž není mezi odbornou veřejností jasno, zda by měl být vůbec udělován. Ani v případě definování softwarového patentu nebyla zatím nalezena shoda. Můžeme říci, že se jedná o patent, který chrání určitou programovací techniku, tedy postup programování²²⁸. Typickou zemí, kde bylo udělení softwarového patentu povoleno, je právě USA. V USA totiž požadavky na udělení patentu na vynález nejsou natolik přísné. Postačí, aby výrobek nebo proces byl vyroben lidskou bytostí a výsledek byl hmatatelný, konkrétní a k užítku²²⁹. Mezi jeden z nejspornějších patentů patří tzv. *Amazon's 1 click patent*, který vlastně spočívá ve způsobu objednávek prostřednictvím telekomunikační sítě. Jeho podstata spočívá v tom, že zákazník může vyplnit svou adresu a číslo kreditní karty pouze jednou a při jakékoliv další návštěvě stačí jedno kliknutí pro dokončení objednávky. Hlavní myšlenka je samozřejmě v uložení dat do paměti počítače, tzv. cookies, což dovolí jejich načtení při další návštěvě webu. Funkčnost takového systému je logicky omezena jen na použití jednoho počítače.

Druhým institutem jsou tzv. vynálezy implementované (realizované) počítačem. Jedná se o takový vynález, jehož provedení vyžaduje použití počítače, počítačové sítě nebo jiného programovatelného zařízení a takový vynález má jeden nebo více znaků, které jsou zcela nebo zčásti uskutečňovány prostřednictvím jednoho nebo několika počítačových programů. Požadavkem je, aby vynález způsoboval technický efekt, který přesahuje běžnou fyzikální interakci mezi programem a počítačem.²³⁰ Je tedy nutné, aby vynález vytvářel technický přínos. Příkladem takového vynálezu může být například brzdový systém ABS (Anti-lock Brake System).

Ačkoliv jsou tedy v USA vcelku běžné jak softwarové patenty, tak patenty na vynálezy implementované počítačem, v Evropě je možné získat patent pouze na vynálezy implementované počítačem, jak ostatně vyplývá z rozhodovací činnosti Evropského patentového úřadu²³¹ a Úřadu průmyslového vlastnictví. Ačkoliv se však mluví pouze o počítačem implementovaných vynálezech, „*tak ve skutečnosti některé patenty udělené EPÚ mají povahu softwarových patentů. Pokud tedy patentovou přihlášku píše schopný a zkušený patentový zástupce nebo advokát, je v Evropě dle*

²²⁸ ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 55., ISBN 978-80-7357-555-7

²²⁹ LLOYED, I. *Information Technology Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 300.

²³⁰ HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 22

²³¹ www.epo.org.

mého názoru možno získat patent v zásadě na to samé jako v zemích USA.²³² Z těchto sporných udělených patentů jmenujme například patent na systém placení po internetu prostřednictvím kreditní karty nebo elektronický nákupní košík při nakupování na internetu.

6.5. Další možnosti ochrany počítačového programu

Pro úplnost je třeba uvést, že počítačový program lze chránit i prostřednictvím institutu ochranných známek.

Dále se vedou diskuze, zda počítačové hry, které mnohdy obsahují velké množství audiovizuálních scén, nemohou splňovat pojmové znaky děl audiovizuálních ve smyslu § 62 autorského zákona a tudíž být samostatným předmětem ochrany podle autorského zákona. To by však znamenalo průlom především z hlediska pořizování rozmnoženiny pro vlastní potřebu.

7. Pojem softwarové pirátství

Pojem softwarové pirátství odvozujeme od pojmu pirátství. Nejedná se o klasický význam slova pirátství ve smyslu přepadávání lodí, ale o nedovolené užití, rozmnožování nebo šíření děl chráněných autorským právem²³³. V případě softwarového pirátství tedy půjde o nedovolené užití, rozmnožování nebo šíření softwaru²³⁴, kde objektem tohoto nedovoleného užití, rozmnožování nebo šíření bude počítačový program. Jak jsme zmínili již výše, vymezení pojmu software bychom v nějakém právním předpisu hledali jen těžko a stejná situace nastává v případě softwarového pirátství.

Podle protipirátské organizace Business Software Alliance (BSA)²³⁵ je softwarové pirátství synonymem pro neoprávněné užívání softwaru, chráněného autorskými právy. *K pirátství může dojít při kopírování, stahování, sdílení či prodeji softwaru. Další častou formou pirátství je instalace více kopií softwaru do osobního nebo pracovního počítače, než umožňuje zakoupená licence. Hodně lidí si neuvědomuje,*

²³² ŠTĚDRŮŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 55., ISBN 978-80-7357-555-7

²³³ Více k pojmu pirátství viz TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 418.

²³⁴ http://itlaw.wikia.com/wiki/Software_piracy

²³⁵ www.bsa.org

že při nákupu softwaru si nekupují vlastní software (program), ale jen licenci na jeho užívání. Tato licence určuje, jakým způsobem lze se softwarem nakládat - například kolikrát lze software nainstalovat - takže je třeba si ji dobře přečíst. Pokud zhotovíte více kopií, než dovoluje licence, dopouštíte se pirátství.²³⁶ Dle názoru autora této práce se však takové vymezení až příliš upíná na užívání softwaru koncovým uživatelem. V dnešní době, kdy je k internetu připojeno více než 60 % domácností²³⁷, výrobci softwaru vyvinuli kvalitní ochranné prvky svých produktů, mezi něž patří např. aktivace produktu prostřednictvím internetu, bez které software po uplynutí určité doby nebude fungovat. Dalším takovým prvkem je již standardně používaný licenční klíč²³⁸. Dle názoru autora je třeba toto vymezení rozšířit tak, aby sem i pro nezasvěceného návštěvníka zcela jednoznačně spadali i tzv. crackeři (viz kapitola 1), kteří mají na svědomí právě prolomení takové ochrany a zprostředkování takového softwaru pro koncové uživatele. Navíc se takové vymezení koncentruje výlučně na porušení majetkových práv a spíše než samotné autory se tak upíná na vykonavatele majetkových práv na základě licenčních smluv. Zcela jednoznačně zde tedy chybí zahrnutí zásahů do osobnostních práv. Rozhodně je nežádoucí, aby bylo zlehčováno pirátství koncových uživatelů, ovšem je třeba se také zaměřit na významný zdroj, odkud často software koncoví uživatelé – softwaroví piráti - čerpají.

Dalším pokusem o vymezení softwarového pirátství můžeme najít na stránkách ministerstva vnitra z roku 1998²³⁹. Tento materiál rozlišuje formy softwarového pirátství na:

- a) Neoprávněné užívání softwaru;
- b) Užívání nelegálního softwaru pro komerční účely;
- c) Užívání nelegálního softwaru v počítačových hernách;
- d) Výroba (průmyslová, domácí, kopírovací služby) nelegálního softwaru;
- e) Šíření nelegálního softwaru ve formě půjčování;
- f) Šíření nelegálního softwaru ve formě prodeje nelegálního softwaru společně s technikou.

²³⁶ http://www.bsa.org/country.aspx?sc_lang=cs-CZ

²³⁷ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_tehnologie_pm

²³⁸ Jinak taky sériový klíč, cd klíč (anglicky licence key, serial key, cd key)

²³⁹ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/soft_pir.html

Toto vymezení je však spíše metodickým návodem pro Policii ČR, jakými způsoby je možné softwarové pirátství provádět, než aby opravdu sdělilo, co softwarové pirátství ve skutečnosti je, ačkoliv proti vymezení BSA zmiňuje i výrobu nelegálního softwaru.

Mnohem kvalitnější vymezení a typologii činností spadajících do softwarového pirátství přináší aktuální literatura zabývající se softwarovým právem.²⁴⁰ Jedná se tedy především o tyto skutkové podstaty²⁴¹:

- a) Nelegální zásah do zdrojového kódu, což znamená zásah do zdrojového kódu, ač k tomu chybí oprávnění na základě zákona nebo licenční smlouvy (např. vlastní úprava softwaru jeho uživatelem);
- b) Nelegální vývoj softwaru, tedy kategorie obdobné nelegálnímu zásahu do zdrojového kódu, ovšem v tomto případě se jedná o přepracování zdrojového kódu počítačového programu neoprávněnou osobou, kdy je možno původní kód jednoznačně identifikovat (např. stejné chyby jako v původním kódu);
- c) Nabytí nelegálního softwaru, které spočívá v jakékoliv formě nabytí softwaru, o němž nabyvatel věděl, že je nelegální nebo byl nelegálně pořízen, což znamená, že jde o nelegální napodobeninu softwaru nebo nelegální rozmnoženinu softwaru;
- d) Nelegální nabytí softwaru např. stažením z internetu bez takového oprávnění na základě licence (stažení z internetu je užití počítačového programu), pořízení rozmnoženiny softwaru bez licence²⁴²;
- e) Nelegální užití legálně nabytého softwaru, které spočívá typicky v překročení oprávnění uděleného licenční smlouvou. Typicky půjde o instalaci počítačového programu s OEM licencí na jiný hardware (tzv. OEM unbundling), instalaci počítačového programu, jehož licence dovoluje instalaci pouze na jeden počítač, na více počítačů (tzv. softlifting);
- f) Nelegální užití softwaru, čímž rozumíme užívání softwaru bez licence. Ve velké míře k takovému užívání dochází prostřednictvím internetu.

²⁴⁰ JANSÁ, L., OTEVŘEL, P. *Softwarové právo – Praktický průvodce právní problematikou v IT*, Brno: Computer Press, 2011, s. 59 – 72.

²⁴¹ JANSÁ, L., OTEVŘEL, P. *Softwarové právo – Praktický průvodce právní problematikou v IT*, Brno: Computer Press, 2011, s. 60.

²⁴² Jak již bylo vysvětleno výše, nezáleží na tom, zda půjde o rozmnoženinu pro osobní nebo komerční účel.

- g) Nelegální šíření softwaru, které souvisí s nelegálním užitím softwaru. Zpravidla k tomuto jednání dochází prostřednictvím internetu, a to sdílením softwaru, jeho prodejem či pronájmem nebo jakýmkoliv jiným šířením, ať už formou překročení licenčního oprávnění nebo bez licence;
- h) Užívání protiprávního softwaru spočívá v užívání takového softwaru, jehož užití znamená protiprávní jednání. Jedná se například o pronikání do cizího softwaru nebo jeho poškozování, popř. také prolamování DRM technologií²⁴³;
- i) Prolamování bezpečnostní softwarové ochrany, jehož nejčastější formou je tzv. hacking. Tato činnost je prováděna často za účelem získání, pozměňování nebo zničení dat;
- j) Narušení fungování softwaru, které může být prováděno například prostřednictvím tzv. Denial of Service (DoS), což je zahlcení softwaru příkazy. Tyto příkazy následně způsobí omezení nebo zhroucení softwaru. Často se používá pro napadení webových stránek.

Obecně tedy jako softwarové pirátství vnímá autor této práce jakýkoliv zásah do autorských (osobnostních i majetkových) práv k počítačovému programu, jehož objektem je právě počítačový program. Za takový zásah je potřeba považovat nejen protiprávní čin, který naplňuje skutkovou podstatu některého ze soukromoprávních deliktů nebo naplňuje skutkovou podstatu správního deliktu, přestupku nebo trestného činu souvisejícího s počítačovým programem nebo obecně autorským právem, ale i jakýkoliv zásah do autorských práv k počítačovému programu, který je větší než k jakému opravňuje licenční smlouva nebo který je předpokládán právním předpisem. V takovém případě půjde kromě činnosti crackerů také o již zmíněné mnohdy nevědomé softwarové pirátství ze strany koncových uživatelů ve formě stahování softwaru či instalace přesahující použití v rámci licenční smlouvy.

7.1. Softwarové pirátství v číslech

Velkým přínosem v této oblasti je nepochybně práce organizace BSA, která se zabývá kromě jiného i monitorováním stavu softwarového pirátství. V rámci této činnosti zpracovává každoročně statistiky ukazující míru softwarového pirátství.

²⁴³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management

V rámci průzkumu mezi uživateli²⁴⁴ bylo zjištěno, že 57 % uživatelů můžeme označit za softwarové piráty. Je však nutné poznamenat, že pouze 5 % z nich přiznává, že si pořizuje pirátský software pravidelně, dalších 9 % ve většině případů, 17 % uživatelů jen příležitostně a 26 % jen zřídka. Tyto statistické údaje však musíme brát s velkou rezervou, neboť jak již bylo zmíněno výše, neznalost uživatelů vede často i k nevědomému pirátství, např. při instalaci operačního systému na více počítačů než dovoluje licenční smlouva. Naopak si autor práce dovede představit situaci, kdy se uživatel domnívá, že se softwarového pirátství dopouští, ovšem licence takové užití dovoluje (např. uživatel se domnívá, že instalací programu užívá nelegálně software, který však spadá do kategorie freeware).

Celosvětová úroveň pirátství se dle BSA v roce 2011 pohybovala kolem 42 %. Komerční hodnota pirátského softwaru se tak dostala na úroveň 63,4 miliardy dolarů za rok 2011. Překvapivé určitě není zjištění, že v méně ekonomicky vyspělých státech se míra pirátství pohybuje obecně na vyšší úrovni a také je zde více softwarových pirátů, kteří se tohoto prohřešku dopouští pravidelně.

Česká republika patří v míře softwarového pirátství dle BSA k dvaceti nejvyspělejším s „pouhými“ 35 %. Z postkomunistických států je na tom naše země nejlépe, v rámci evropského srovnání je na tom lépe než např. Francie (37 %), Itálie (47 %) či Španělsko (44 %). Pro srovnání např. v Německu či Rakousku se míra pirátství pohybuje pod hranicí 30 %.

Zpracovávání statistik s tematikou softwarového pirátství je nepochybně velmi záslužná činnost, nicméně v rámci starého pořekadla, že statistika je přesný součet nepřesných čísel, je třeba na tato data pohlížet spíše skepticky. K zamyšlení je už samotná metodika výpočtu, kde není zcela jasné, jakým způsobem dochází k zohlednění počítačů, které používají open source software.

8. Warez – výroba, distribuce, životní styl

Hlavním původcem pirátského materiálu jsou warez skupiny. Tyto skupiny působí organizovaně a především anonymně. Sami většinou svou činnost nepovažují za protiprávní, především z důvodu, že z šíření pirátského softwaru ve většině případů

²⁴⁴ http://portal.bsa.org/globalpiracy2011/downloads/study_pdf/2011_BSA_Piracy_Study-Standard.pdf

nemají žádný prospěch. Tyto skupiny představují nepřítel č. 1 pro autory nejen počítačových programů, ale i dalších autorských děl. Vyhledat a identifikovat osoby, které se podílí na činnosti warez skupiny je v praxi téměř nemožné, protože se zpravidla jedná o zkušené programátory, kteří operují anonymně, pouze pod přezdívkami (anglicky nickname) a dovedou účinně smazat stopy po své činnosti. K internetu se připojují přes tzv. proxy servery, které falšují místo, odkud se tito uživatelé připojují.

8.1. Činnost warez skupin

Jak již bylo řečeno, warez skupiny se zaměřují na organizovanou, anonymní činnost, jejímž výsledkem je vydání tzv. release, který je dále distribuován mezi uživatele. Skupiny tak cílí vždy na konkrétní počítačový program. Celý proces začíná očekávaným vydáním softwaru. Nemusí se však nutně jednat o zcela nový software, často se jedná o novou verzi již vydaného softwaru, která přináší opravu chyb starší verze či nové funkce. V případě softwarového pirátství nebývá natolik časté, aby warez skupiny získaly vydaný software ještě před datem jeho vydání²⁴⁵, tento jev bývá typický především pro pirátství v oblasti hudebních a kinematografických děl.²⁴⁶ Je několik způsobů, jak se může pirátská skupina k očekávanému softwaru dostat:

- a) Prvním způsobem je zakoupení rozmnoženiny softwaru, tedy získání počítačového programu a licence k němu v souladu s autorským zákonem. Tento způsob je však velmi nepraktický, a to ze dvou důvodů. Pirátské skupiny totiž zpravidla soupeří vzájemně mezi sebou o to, kdo přijde se svým release dříve. Pokud tedy čekají až na oficiální vydání a na vlastní zakoupení softwaru, mohou přijít o prvenství. Druhým důvodem je častá finanční náročnost zakoupení licence k softwaru.²⁴⁷ Jak již bylo výše zmíněno, pirátské skupiny většinou nemají ze své činnosti plynoucí majetkový prospěch, proto může být nutnost pořízení licence k softwaru nepřekonatelnou překážkou.
- b) Druhým způsobem je získání instalačního souboru softwaru přímo od výrobce, a to díky „agentovi“, tedy kontaktu, který instalační soubor nahraje na internetové úložiště nebo jiný datový nosič a zpřístupní jej členovi pirátské skupiny.

²⁴⁵ Dříve se tak stávalo z důvodu rozdílného data vydání pro různé státy.

²⁴⁶ Často se tak děje získáním DVD nosiče s nevydaným dílem, které dostanou kritici pro vypracování recenze. Někdy také mívají skupiny své vlastní „agenty“ uvnitř vydavatelských společností.

²⁴⁷ Např. plná verze programu Adobe Photoshop CS6 stojí 670 EUR.

c) Třetí způsob je obdobný předchozímu. Opět se jedná o získání instalačního souboru přímo od výrobce. Firmy, které software produkuje, často ukládají jeho pracovní či finální verze na firemní FTP servery²⁴⁸. Pirátská skupina se tak pokusí do těchto firemních FTP serverů získat přístup a instalační soubor si stáhnout. Je nutné připomenout, že takové nabourání se do zmíněných FTP serverů naplňuje skutkovou podstatu trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 trestního zákoníku. V úvahu také přichází skutková podstata trestného činu opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat podle § 231 trestního zákoníku.

Poté, co je software některým z výše zmíněných způsobů opatřen, je předán členovi nebo členům pirátské skupiny, který má jakožto zkušený programátor (cracker) za úkol překonat technické prostředky ochrany softwaru. Ty mohou mít různou podobu, např. zadání licenčního klíče, aktivace produktu přes internet či telefon, připojení k serveru výrobce přes internet při každém spuštění softwaru nebo stažení souborů nezbytných pro použití softwaru při každém jeho spuštění. K poslednímu způsobu ochrany je třeba dodat, že se jedná o způsob, který používají poskytovatelé online pokerových heren. Tento prostředek je neúčinnějším a zatím se jej nepodařilo nikomu efektivně překonat. Z praktických a finančních důvodů však tento prostředek nelze použít na jiné druhy softwaru, protože jeho údržba je velmi náročná a vyžaduje přenos dat prostřednictvím internetu při jakémkoliv spuštění programu.

Jakmile je ochrana prolomena, cracker software upraví tak, aby byl použitelný i po zbavení technických prostředků ochrany. Dle druhu takového prostředku bude vypadat i finální release. Ve velkém množství případů se k upravenému softwaru přidává tzv. crack, který zajišťuje funkčnost softwaru nebo pouze generátor licenčního klíče, avšak často se objevuje kombinace obou těchto prostředků. K takto upravenému softwaru, generátoru licenčního klíče a cracku, je ještě přiložen informační soubor, který uživateli sděluje informace o pirátské skupině, která pro něj software připravila. Ve většině případů se v těchto souborech objevují klauzule, které nabádají uživatele, aby si software zakoupili, pokud jsou s jeho užíváním spokojeni. Takto upravený software nazýváme release.

²⁴⁸ FTP neboli File Transfer Protocol je protokol pro přenos souborů mezi počítači za pomoci počítačové sítě. Více na http://cs.wikipedia.org/wiki/File_Transfer_Protocol

Po dokončení se release dostává na tzv. topsite. Topsite můžeme nalézt jen několik desítek, jedná se o vrcholek pyramidu šíření pirátského softwaru. Tyto servery představují původní zdroj veškerého pirátského materiálu, a to nejen softwaru, ale i hudby či filmů. Tyto servery jsou tajné, málokdo tuší, že vůbec existují a ještě menší počet osob se do nich může přihlásit a prohlížet je. Následně se prostřednictvím různých služeb dostává release mezi koncové uživatele. Z jedné rozmnoženiny uložené na topsite se tak stávají statisíce rozmnoženin na různých serverech nebo datových nosičích.

8.2. Způsoby šíření pirátského softwaru

Poté, co je pirátský software vydán na topsite, je dále distribuován mezi koncové uživatele. Spolu s vývojem internetu se vyvinuly i nové prostředky šíření pirátského softwaru. V dnešní době jsou možnosti distribuce vcelku ustálené a již se obměňují pouze poskytovatelé těchto prostředků.

8.2.1. Šíření pomocí datového nosiče

Šíření pomocí datového nosiče je vůbec nejstarší formou softwarového pirátství, kterou známe. Tento způsob distribuce spočívá v uložení počítačového programu na hmotný datový nosič (např. disketa, CD nebo DVD) a následné distribuci tohoto datového nosiče. Vzhledem k rozvoji internetu se tato forma pirátství dnes již téměř nevyskytuje. V úvahu tak mohou připadat jen pouliční prodejci nosičů s pirátským softwarem, což je ale vzhledem k podílu šíření pirátského softwaru prostřednictvím internetu zanedbatelný podíl.

8.2.2. Šíření prostřednictvím internetu ve formě klient – server

Klient-server je síťová architektura, která odděluje klienta a server, kteří spolu komunikují přes počítačovou síť.²⁴⁹ Jedná se o případy, kdy klient software na internetové úložiště dat nahraje a zpřístupní dalším osobám, které si jej mohou stáhnout. Obě tyto osoby jsou klientem, zatímco místo, odkud je rozmnoženina softwaru stahována, je server. Dříve se jednalo o prosté FTP servery, kde měl za určitý poplatek

²⁴⁹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Klient-server>

uživatel k dispozici vymezený datový prostor.²⁵⁰ S vývojem internetu však tyto služby zaznamenaly značný rozmach. Jedním z nejsilnějších hráčů v této oblasti je služba RapidShare nebo Ulož.to v prostředí českého internetu.

Odpovědnými subjekty v tomto případě jsou osoba, která nahraje rozmnoženinu softwaru do datového úložiště, osoba, která si tuto rozmnoženinu stáhne, tedy vytvoří vlastní rozmnoženinu (kopii) na svém vlastním datovém úložišti (např. pevný disk), provozovatel serveru, který je provozovatelem hostingu ve smyslu zákona o některých službách informační společnosti a poskytovatel připojení k internetu (provider).

Z pohledu autorského zákona osoba, která rozmnoženinu softwaru nahraje do datového úložiště, pořizuje rozmnoženinu počítačového programu ve smyslu § 13 odst. 1 autorského zákona. V případě počítačového programu je podle zákona možné pořídít pouze záložní rozmnoženinu, pokud je nezbytná pro jeho užívání.²⁵¹ Pod pojmem záložní rozmnoženina počítačového programu rozumíme rozmnoženinu zhotovenou do rezervy před možným nebezpečím ztráty, zničení nebo poškození této rozmnoženiny (např. z důvodu krádeže, živelní pohromy a jiných objektivních okolností vis maior, stejně jako ze subjektivního důvodu možného nesprávného zacházení s počítačovým programem jeho oprávněným uživatelem při provozu počítače apod.)²⁵² Lze tedy při splnění určitých podmínek připustit, že pořízení rozmnoženiny uložením na datové úložiště může být zhotovením záložní rozmnoženiny ve smyslu § 66 odst. 1 písm. c) autorského zákona. Tyto podmínky vyplývají z uplatnění tzv. tříkrokového testu. Podle tříkrokového testu jsou dovolena pouze taková bezesmluvní užití, která jsou stanovena ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně, která nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů.²⁵³ Lze tedy připustit, že v případě, kdy této rozmnoženině nebude mít přístup žádná další osoba, tedy například prostřednictvím heslem chráněného archivu, do kterého bude instalační soubor zabalen²⁵⁴ a bude se jednat např. o zálohu obsahu pevného disku na základě plánovaného kompletního vymazání a nové instalace všech

²⁵⁰ Taková datová úložiště se běžně poskytují ve formě tzv. webhostingu. Jedná se o úložný prostor pro data spojená s provozem webové stránky.

²⁵¹ Srov. § 66 odst. 1 písm. c) AutZ

²⁵² TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 630.

²⁵³ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 342.

²⁵⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/RAR>

počítačových programů, takové pořízení záložní rozmnoženiny bude v souladu se zákonem.

Pokud však tyto podmínky nebudou splněny a tato osoba software zpřístupní i dalším osobám, např. sdělením hesla k chráněnému archivu nebo sdělením odkazu ke stažení (viz RapidShare níže), půjde o neoprávněný zásah ve smyslu § 40 autorského zákona. Konkrétně bude zasaženo do práva autora dílo užit ve smyslu § 12 autorského zákona, a to formou zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí podle § 18 odst. 2 autorského zákona. Prvek veřejnosti ve smyslu sdělování díla veřejnosti je dle doktríny vykládán tak, že zahrnuje jakékoli sdělování díla, které se děje za účelem přímého či nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu a rovněž i všechna jiná sdělování, která z pohledu sdělovatele směřují vůči individuálně (jmenovitě) určenému okruhu osob.²⁵⁵

Osoba, která si takovou rozmnoženinu z datového úložiště stáhne (tedy zkopíruje na svůj pevný disk), si takto pořizuje rozmnoženinu počítačového programu ve smyslu § 13 odst. 1 autorského zákona. Jedná se o zásah do autorského práva podle § 40 autorského zákona ve spojení s § 30 odst. 3.

Poskytovatel internetového připojení je ve smyslu zákona o některých službách informační společnosti poskytovatelem služby, jež spočívá v přenosu informací poskytnutých uživatelem prostřednictvím sítí elektronických komunikací nebo ve zprostředkování přístupu k sítím elektronických komunikací za účelem přenosu informací (viz výše).

8.2.2.1 RapidShare, ulož.to, hotfile a další

RapidShare, Ulož.to i hotfile jsou služby, které spočívají v poskytnutí internetového úložiště dat, kam je možné data nahrát a tato data dále sdílet, tzv. file hosting. Tyto služby mívají ve většině případů svou verzi zdarma, aby mohli stahovat i uživatelé, kteří nemají předplacený tzv. Premium účet. Koupě Premium účtů bývá zpravidla hlavním příjmem těchto služeb. Po zaplacení uživatel získá širší možnosti využití, např. neomezený prostor pro ukládání dat, neomezenou rychlost stahování. Tyto služby zpravidla zakazují nahrávání souborů, jejichž držení nebo šíření je

²⁵⁵ TELEČ, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 221 - 222.

nezákonné.²⁵⁶, i přesto jsou však velmi často zneužívány pro sdílení pirátského materiálu, kromě filmů a hudby také pirátského softwaru. Po nahrání souboru má uživatel, který soubor nahrál, k dispozici odkaz (tzv. link), díky kterému může soubor stáhnout. K šíření pirátského materiálu tak dochází prostřednictvím sdílení právě těchto odkazů, ty spolu uživatelé sdílí prostřednictvím nejružnějších internetových diskuzních fór (viz níže). Služba Ulož.to je v dnešní době prakticky jediná rozšířená služba tohoto druhu, která poskytuje vyhledávání souborů, které jsou uloženy na jejích serverech. RapidShare tuto možnost nikdy neposkytoval, jiné služby, např. share-rapid.cz, tuto možnost zablokovaly po zásahu proti jedné z datových úložen s názvem megaupload.com.

Až na Ulož.to tedy dochází k zpřístupňování díla veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 2 autorského zákona až zveřejněním odkazu na daný soubor. Vzhledem k tomu, že hlavním znakem této skutkové podstaty soukromoprávního deliktu je akt zpřístupnění díla veřejnosti, nebude záležet na původci nahraného souboru. Odpovědnou osobou je kromě osoby, která souboru na datové úložiště nahraje i osoba, která zveřejní odkaz ke stažení souboru.

Ve smyslu zákona o některých službách informační společnosti jsou tyto subjekty poskytovateli služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem. *Jejich odpovědnost tedy ve smyslu tohoto zákona přichází v úvahu pouze, pokud mohli vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo se dozvěděli prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinili veškeré kroky, které lze po nich požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací.*²⁵⁷ V prvním případě se této odpovědnosti poskytovatelé zbavují tím, že v podmínkách užívání jejich služeb přímo zakazují nahrávání souborů, které by bylo v rozporu se zákonem. Použitelné je proto pouze ustanovení podle § 5 odst. 1 písm. b) zákona o některých službách informační společnosti a je nutné nejdříve provozovatele kontaktovat a identifikovat autorská díla, která jsou sdělována veřejnosti v rozporu s ustanoveními autorského zákona. Takové označení nebude spočívat pouze v názvu počítačového programu, ale spíše v odkazu na

²⁵⁶ Např. https://www.rapidshare.com/#!rsag_tou

²⁵⁷ Srov. § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti

daný soubor. Pokud by dílo provozovatel služby včas neodstranil, pak by mu vznikla odpovědnost ve smyslu zákona o některých službách informační společnosti. Je důležité poznamenat, že poskytovatelé těchto služeb nejsou ve smyslu § 6 zákona o některých službách informační společnosti povinni dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací či aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace.²⁵⁸

8.2.3. Šíření prostřednictvím peer-to-peer sítí

Peer-to-peer (p2p) je označení typu počítačových sítí, ve které spolu komunikují přímo jednotliví klienti (uživatelé). Jedná se o opačný princip než systém klient – server. V čisté verzi peer-to-peer sítě se vlastně žádný server ani nevyskytuje. Veškeré spojení je tedy mezi klienty navzájem.

8.2.4. Síť peer-to-peer s centralizovaným vyhledáváním

Jasně nejznámější sítí s centralizovaným vyhledáváním byla služba Napster. Služba Napster byla zaměřená výhradně na hudební soubory ve formátu mp3²⁵⁹. Pro možnost stažení hudebního souboru si uživatel musel stáhnout stejnojmennou aplikaci, ve které nastavil prostor na svém pevném disku s vlastními hudebními soubory, který byl určen ke sdílení s ostatními uživateli. Poté se uživatel přihlásil k některému ze serverů, který obsahoval seznam připojených uživatelů a také databázi dostupných skladeb. Stačilo pak napsat jméno interpreta nebo název písně a tento hudební soubor bylo možno stáhnout. Samotný proces stahování již probíhal na principu klient-klient, tedy peer-to-peer.

8.2.5. Síť peer-to-peer s decentralizovaným vyhledáváním

Na rozdíl od předchozího typu zde chybí centrální server, pomocí něhož by bylo možno vyhledávat sdílené soubory. Tento typ peer-to-peer sítě funguje tak, že po zadání dotazu se uzel připojí k ostatním uzlům, které má u sebe registrované a kterým předá tento dotaz. Tyto uzly zkontrolují požadavek, zda nemají hledaný soubor u sebe (zda nemohou odpovědět kladně), ale hlavně předají požadavek dalším uzlům, se kterými

²⁵⁸ Srov. § 6 zákona o některých službách informační společnosti;

²⁵⁹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/MP3>

jsou přímo spojeni. To má za následek prohledání celé sítě.²⁶⁰ Obsah této sítě tak určují samotní uživatelé.

8.2.5.1. BitTorrent

Tento název, tedy BitTorrent, se používá název distribučního protokolu, originální klientské aplikace a typu souboru s příponou torrent.²⁶¹ Jedná se nástroj pro peer-to-peer distribuci souborů, kdy jsou při distribuci soubory klientem rozděleny na menší bloky (většinou má jeden blok přibližně 250 kB). Každý leech²⁶² může požádat kteréhokoliv peera²⁶³ o jemu chybějící blok, a zároveň poskytuje ostatním svoje již kompletně stáhnuté bloky. Při obvyklé distribuci souborů ve formě klient-server klienti stahují data jen ze serveru, který tak musí být výkonný a musí mít rychlé připojení k internetu. Protokol BitTorrent umožňuje, aby klient stahoval data nejen ze serveru, ale i od ostatních klientů, kteří mají i jen část potřebných dat. Tím protokol ulehčuje seedům (zdrojům s kompletními daty). Stahování přes BitTorrent je tím rychlejší, čím více je seedů. Před sdílením souboru se nejprve vytvoří tzv. torrent. Torrent je malý soubor, který obsahuje metadata o sdílených datech, které mají být sdíleny na trackeru (uživatel je tam hledá, ale ve skutečnosti jsou uloženy mimo tento server), což je počítač (server-daemon), který koordinuje distribuci souborů. Peeri, kteří si chtějí stáhnout nějaká data, si musejí nejprve získat příslušný torrent soubor a připojit se k určenému trackeru, který řekne odkud si mohou stáhnout kousky souboru. Způsobů, jakými získat přístup k těmto torrentům je několik. Jednak lze vyhledávat prostřednictvím internetového vyhledávače (např. Seznam, Google, Yahoo) nebo prostřednictvím serverů, které jsou přímo zaměřené na sběr těchto torrentů a umožnění jejich vyhledávání (např. CzTorrent, Mininova, The Pirate Bay).

Co do odpovědnosti zde rozlišujeme osobu, která dílo sděluje veřejnosti podle § 18 odst. 2 autorského zákona a osobu, která si pořizuje rozmnoženinu ve smyslu § 13 autorského zákona. Oproti šíření formou server-klient zde nedochází pouze ke stahování souboru, tedy pořizování jeho rozmnoženiny, ale ve stejné chvíli dochází i ke sdílení již stažených bloků. Uživatel, který tedy stahuje nějaký soubor, tak zároveň pořizuje

²⁶⁰ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Gnutella>

²⁶¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/BitTorrent>

²⁶² Tedy klient, který bloky stahuje.

²⁶³ Instance BitTorrent klienta běžícího na počítači

rozmnoženinu ve smyslu § 13 autorského zákona a zároveň sděluje dílo veřejnosti podle §18 odst. 2 autorského zákona. Jedna osoba proto zasahuje do autorských práv hned dvakrát.

Na závěr je třeba jen doplnit, že užívání sítě BitTorrent nemusí nutně okamžitě znamenat zásah do autorských práv. Touto formou se mnohdy šíří i software, jehož licence toto šíření povoluje, zpravidla se jedná o Linuxové distribuce, tedy Open source software.

8.3. Softwarové pirátství pro koncového uživatele - W.A.R. fórum

W.A.R. fórum neboli Warforum.cz (zkráceně také pouze warforum) založil v roce 2004 tehdy nezaměstnaný Radek Bradáč. V dnešní době najdeme na warforu více než devět a půl milionu příspěvků a tento kolos řídí více než sto lidí (moderátorů diskuzí). V jednu chvíli se na tomto fóru vyskytuje běžně přibližně dvacet pět tisíc uživatelů. Warforum však není žádné datové úložiště, podle jeho zakladatele zde nenajdete žádný pirátský materiál, tedy žádné hudební soubory, žádné filmy, žádný nelegální software. Warforum je jen diskuzní fórum, ve kterém najdete pouze text. Přesto je warforum útočištěm nejen pro softwarové piráty. Tentokrát se již však nejedná o warez skupiny, které software upravují, ale jedná se o koncové uživatele, kteří takto sdílí odkazy na pirátský materiál a dělí se o něj s ostatními. Kromě softwaru zde nalezneme i hudbu, filmy či erotiku. Je však nutné podotknout, že warforum není jen o sdílení pirátského materiálu, ale je to i diskuzní fórum o různých tématech, která do kategorie warez nepadají. Jak říká jeho zakladatel: „*Ano, nedílnou součástí warfora jsou sekce o stahování, ale jedním dechem také musíme dodat, že je zde stejný podíl sekcí, které nemají se stahováním nic společného. Jsme diskusním forem a to o čemkoli, co vás jen napadne. Věci nejsou jen černobílé.*“²⁶⁴

Z hlediska odpovědnosti je Warforum poskytovatelem služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem podle § 5 zákona o některých službách informační společnosti, a proto je tento poskytovatel odpovědný, dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo zneprístupnění takovýchto informací. Jedná se tak o obdobnou situaci

²⁶⁴ <http://objevit.cz/radek-bradac-na-warforumcz-neni-nic-nelegalniho-god-mr-brady-t475>

jako v případě poskytovatelů datových úložišť. Jak již bylo zmíněno výše, nezáleží na tom, kdo soubor reálně na datové úložiště nahrál, ale na tom, kdo tento odkaz poskytl dalším osobám. Taková osoba je potom odpovědnou osobou za neoprávněné sdělování díla veřejnosti ve smyslu § 18 odst. 2 autorského zákona.

9. Aktuální otázky v oblasti softwarového pirátství

Tato kapitola se bude zabývat některými aktuálními otázkami z oblasti softwarového pirátství. Vzhledem k bezteritorialitě tohoto problému a jeho rozsáhlosti jistě nelze pojmut všechny události. Za všechny autor vybral tři, které považuje za nejzajímavější. Jedná se o kontroverzní návrh Obchodní dohody proti padělatelství (ACTA), zadržení provozovatele služby Megaupload.com Kima Dotcoma a krátkou pasáž autor věnuje hnutí Anonymous.

9.2. Megaupload.com

Megaupload Limited byl jeden z největších poskytovatelů datových úložišť. Před zadržením zakladatele společnosti, Kima Dotcoma (roz. Schmitze), německého občana žijícího na Novém Zélandu, a zastavením veškerých poskytovaných služeb novozélandskou policií na žádost americké FBI, se megaupload.com stalo třináctou nejoblíbenější internetovou adresou na světě.²⁶⁵ Tento kolos zaměstnával přibližně sto padesát zaměstnanců a denní návštěvnost se pohybovala okolo padesáti milionů uživatelů. Dne 20. ledna 2012 byl Kim Dotcom spolu se svými spolupracovníky zadržen novozélandskou policií. V současné době probíhá řízení o vydání do USA, kde byl Kim Dotcom obžalován z porušování autorských práv. Po zadržení se vyrojily konspirační teorie, které tvrdí, že zadržení Dotcoma nemá nic společného s porušením autorských práv. Právě naopak, krátce před zastavením provozu a zadržením Dotcoma byla totiž oznámena plánovaná spolupráce s autory hudebních děl. Nová služba s názvem MegaBox měla fungovat tak, že za určitý poplatek měl mít uživatel přístup ke všem hudebním souborům a umělcům mělo být vypláceno 90 % kupní ceny hudby, kterou poskytl. Další spekulanti upozorňují na souvislost s protesty proti

²⁶⁵ Tento případ je také jasnou ukázkou, jak internet nezná hranice států. Kim Dotcom je německým občanem, který žil na Novém Zélandu, ovšem společnost Megaupload má sídlo v Hongkongu.

připravovaným zákonům SOPA²⁶⁶ a PIPA²⁶⁷. Konspirační teorie často poukazují na tlak RIAA, tedy Recording Industry Association of America.

Na zadržení Dotcoma a zastavení megauploadu reagovali poskytovatelé obdobných služeb velmi rychle. Share-rapid.com odstranil funkci vyhledávání, další oblíbené servery fileserv.com a filesonic.com zavedly politiku dostupnosti nahraných souborů pouze pro uživatele, který je do datového úložiště nahrál.

9.1. Obchodní dohoda proti padělatelství (ACTA)

ACTA je mnohostranná mezinárodní dohoda, jejímž účelem je vytvoření mezinárodního standardu a systému pro vymáhání práv k duševnímu vlastnictví. Tato dohoda stojí mimo rámec dosavadních organizací chránících práva k duševnímu vlastnictví, kterými jsou Světová obchodní organizace (WTO) a Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO). Podle jejích navrhovatelů má být tato dohoda odpovědí na růst globálního obchodu s padělaným zbožím a nelegálně šířenými autorsky chráněnými díly. Je třeba poznamenat, že úprava ACTA nezahrnuje pouze pirátský software, hudbu a filmy, ale i léky nebo značkové oblečení a upravuje i internetové distribuční a informační technologie. Původní text byl velmi rozporuplný a po velmi silné kritice byl upraven, avšak i finální znění, které již bylo podepsáno mnoha státy včetně České republiky, čelí velkému odporu ze strany různých hnutí. V České republice jsou hlavními odpůrci Česká pirátská strana a česká odnož hnutí Anonymous. Vzhledem k silné kritice dohodu zatím neprojednal parlament a je ve stádiu posouzení vládou kvůli jejím reálným dopadům.

Dle názoru autora této práce má tato dohoda velký význam, ačkoliv ne přímo v ustanoveních, které obsahuje. Obsahem této dohoda nepřináší do českého právního řádu prakticky nic nového, avšak její projednání a případné přijetí má dva zásadní významy. Prvním je fakt, že dohoda stanovuje jakýsi standard ochrany práv k duševnímu vlastnictví, a to pro všechny signatáře. Pozitivním efektem proto může být, pokud ji podepíše i státy s nižší ochranou práv k duševnímu vlastnictví, např. Rusko. Druhý význam spočívá v diskuzi, kterou podpis této dohody vyvolal. Významnou měrou se tak rozšířil počet osob, které získaly povědomí o této problematice a jejím

²⁶⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Stop_Online_Piracy_Act

²⁶⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/PROTECT_IP_Act

rozsahu. Dle názoru autora by bylo vhodným řešením stávající situace tuto dohodu zcela zamítnout a vytvořit nový koncept, ovšem tentokrát v rámci některé ze zmíněných mezinárodních organizací. Dle názoru autora se totiž chyba nachází už v samotném ideovém základu této dohody. ACTA vychází z předpokladu, že silnější represe proti porušování práv k duševnímu vlastnictví povede ke zlepšení stávající problematice situace. To je možné přijmout pouze se silnými výhradami. Autor by rád zdůraznil, že ačkoliv jsou zde velké politické tlaky na zlepšení možností pro vymáhání práv k duševnímu vlastnictví, vydavatelské společnosti se nijak nepokouší reagovat na danou situaci. K řešení problému je proto třeba přistupovat nestranně a pokusit se najít rozumný kompromis mezi dvěma stranami pomyslné barikády.

9.3. *We Are Anonymous*

Anonymous²⁶⁸ je anonymní, neorganizované a nezávislé hnutí bez jakékoliv hierarchie, které se poprvé do povědomí uživatelů internetu dostalo v roce 2003. Jejich symbolem je maska Guye Fawkes, která je inspirována dílem V jako Vendeta. Největší známosti se jim však i díky zveřejňování informací v médiích dostává od roku 2010. Tuto skupinu je velmi náročné popsat, hlavně vzhledem k tomu, že za člena Anonymous se může prohlásit prakticky kdokoli. Stejně tak může konat jakékoliv akce pod názvem Anonymous, proto je velmi těžké rozlišit, kdy se jedná o akci původní skupiny a kdy o akci nových „členů“. Jádrem Anonymous se skládá ze zkušených hackerů. Jejich nejčastější formou protestu bývají organizované DDoS útoky²⁶⁹, většinou prostřednictvím softwaru s názvem LOIC (Low Orbit Ion Cannon). Díky tomu, že stažením a použitím tohoto softwaru, se může na útoku podílet prakticky každý, se aktivity tohoto hnutí rozšířily po celém světě. Kromě útoků na servery Sony, FBI, Universal Studios nebo RIAA se do hledáčku dostaly i webové stránky Ochranného svazu autorského (OSA) a také se hnutí podle jejich vyjádření podařilo získat seznam všech členů Občanské demokratické strany (ODS) včetně jejich adres, rodných čísel, e-mailů, telefonních čísel, vzdělání nebo členství v Komunistické straně Československa. Kromě webových stránek ODS byly napadeny i webové stránky dalších politických stran. Velká část jejich protestů z poslední doby je úzce spjata s odporem proti

²⁶⁸ [http://cs.wikipedia.org/wiki/Anonymous_\(skupina\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Anonymous_(skupina))

²⁶⁹ Viz Denial of Service v kapitole 7.

Obchodní dohodě proti padělatelství (ACTA). Cílem Anonymous je podle jejich slov „otevřít lidem oči a přesvědčit je, že nastal čas, abychom řekli ne“.

10. Závěr

Softwarové pirátství se stává stále diskutovanějším tématem. Nejde však pouze o softwarové pirátství, vážným problémem je porušování práv k duševnímu vlastnictví jako celek. Společnost se rozdělila na několik stran, které bojují proti sobě. Na jedné straně stojí autoři děl spolu s vydavatelskými společnostmi, včetně IT společností, kteří chtějí svou investici do vytvoření díla co nejlépe zužítkovat a na druhé straně uživatelé, kteří chtějí software koupit za co nejnižší cenu. Třetí stranou boje jsou jednak hnutí typu Anonymous, za další stranu bychom mohli označit pirátské skupiny, které fungují spíše na pozadí, v podzemí a dělají to, co považují za správné. Dle autora této práce není rozumné bezvýhradně přijímat názory ani jedné ze stran tohoto boje. Každý má svůj kousek pravdy.

To však nic nemění na tom, že míra softwarového pirátství je ve světě velká. Podle studie BSA se míra softwarového pirátství v České republice pohybuje kolem 35%, což znamená, že se naše země umístila na třináctém místě v žebříčku nejnižších hodnot softwarového pirátství. Pro srovnání, např. ve Španělsku je míra softwarového pirátství přibližně 44%.

Podle názoru autora však řešením není současná tendence k zpřísnování represe porušování autorských práv. Toto řešení se ukazuje jako neefektivní a ve společnosti budí spíše pohoršení. Je třeba se zde zamyslet nad běžnými tržními mechanismy, které fungují v každé jiné oblasti a přizpůsobit je i tomuto trhu. Jestliže se nějaký výrobek neprodává tak dobře, výrobce je zpravidla nucen prodávat jej za nižší cenu. Je proto třeba zvážit, zda v případě autorských děl neleží část problému i v pořizovací ceně licence. To však nejde přijmout bez výhrad, a proto je řešení třeba hledat prostřednictvím vyjednávání a kompromisu. Určitá míra softwarového pirátství bude existovat vždy, a to především díky některým uživatelům s extrémním názorem, tedy že za nehmotné statky (software, hudba, filmy) by se nemělo platit vůbec.

Řešení tedy není vůbec jednoduché a bude třeba najít rozumné východisko, ale co v tomto případě znamená rozumné východisko?

Seznam zkratek

AutZ – zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
PřestZ – zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
SAutZ - zákon č. 618/2003 Z.z., o autorském práve a právech súvisiacich s autorským právom
TrestZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
VynZ - zákon č. 527/1990 Sb. o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

Použitá literatura

Právní předpisy

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl (dále jen RÚB)
Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen TRIPS)
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů
Smlouva WIPO o právu autorském (1996)
Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (1996)

Úmluva o udělování evropských patentů (1973)
zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským
a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (autorský zákon)
zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších
předpisů
zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/1960 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách v informační společnosti, ve znění
pozdějších předpisů
zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích
zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 618/2003 Z.z, o autorském práve a právech súvisiacich s autorským právom
(slovenský autorský zákon)

Literatura

- DONÁT, J., MAISNER, M., POLČÁK, R. (eds.) *Software Protection – A Comparative Perspective*, München: Medien und Recht publishing, 2011. ISBN 978-3-939438-15-1.
- HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009.
- HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*, Praha: C. H. Beck, 2005.
- CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P., *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související*, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007.
- JANSA, L., OTEVŘEL, P. *Softwarové právo – Praktický průvodce právní problematikou v IT*, Brno: Computer Press, 2011.
- LEMLEY, M. A., MENELL, P. S., MERGES, R. P., SAMUELSON, P. *Software And Internet Law*. 2. vydání. Aspen Law & Business, 2003.
- LLOYED, I. *Information Technology Law*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 300.
- MAISNER, M. a kol. *Základy softwarového práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. ISBN 978-80-7357-638-7.
- SMEJKAL, V. a kol. *Právo informačních a telekomunikačních systémů. 2. aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 52. ISBN 80-7179-552-6.

SOCHOR, J. *Údržba softwaru*. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 1996, roč. VI, č. 3.
ŠTĚDRŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, ISBN 978-80-7357-555-7.
ŠTĚDRŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, ISBN 978-80-7357-555-7.
TELEC, I., TŮMA, P. *Autorský zákon, 1. Vydání*. Praha: C. H. Beck, 2007.

Diplomové práce

KRÁČMER, S. *Softwarové pirátství*, Praha, 2011, Diplomová práce. Karlova Univerzita, Právnická fakulta, Ústav práva autorského, práv průmyslového vlastnictví a práva soutěžního. Vedoucí práce JUDr. Petra Malá Žikovská.
ŠAVELKA, J. *Softwarové právo*, Brno, 2009, s. 15. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, Katedra právní teorie. Vedoucí práce JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

Internetové zdroje (stav ke dni 18. 6. 2012)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Otev%C5%99en%C3%BD_software
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Freeware>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cracker>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Software>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Algoritmus>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Programovac%C3%AD_jazyk
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hacker>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cracker>
http://en.wikipedia.org/wiki/Warez_scene
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Leetspeak>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Propriet%C3%A1rn%C3%AD_software
http://cs.wikipedia.org/wiki/Otev%C5%99en%C3%BD_software
http://cs.wikipedia.org/wiki/GNU_General_Public_License
http://cs.wikipedia.org/wiki/BSD_licence
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Copyleft>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Shareware>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Freeware>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Digital_rights_management
http://cs.wikipedia.org/wiki/File_Transfer_Protocol
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Klient-server>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/RAR>
https://www.rapidshare.com/#!rsag_tou
<http://cs.wikipedia.org/wiki/MP3>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Gnutella>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/BitTorrent>
<http://objevit.cz/radek-bradac-na-warforumcz-neni-nic-nelegalniho-god-mr-brady-t475>
http://en.wikipedia.org/wiki/Stop_Online_Piracy_Act
http://en.wikipedia.org/wiki/PROTECT_IP_Act
www.epo.org
http://itlaw.wikia.com/wiki/Software_piracy
www.bsa.org
http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm
http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/soft_pir.html
[http://cs.wikipedia.org/wiki/Anonymous_\(skupina\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Anonymous_(skupina))
<http://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/dohoda-trips.html>
<http://tn.nova.cz/zpravy/mobil-barcelona/chytre-telefony-prevalcovaly-pocitace.html>

Ostatní

Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-406/10 ze dne 2. května 2012
Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-70/10 ze dne 24. Listopadu 2011
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 32 Odo 1566/2005 ze dne 27. 9. 2007
Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-393/09 ze dne 22. prosince 2010
ČSN ISO/IEC 2382-1

Abstrakt

Cílem této práce je seznámení čtenáře s problematikou softwarového pirátství. Pro objasnění této problematiky je však nutné vysvětlit právní instituty, které se softwarem souvisejí. Základem je vymezení, co to vůbec software je a jeho souvislost s počítačovým programem. Dále co je to počítačový program, které jeho součásti jsou chráněny a co naopak chráněno není. Pro určení, co je softwarové pirátství, se tato práce zabývá oprávněným užitím počítačového programu. Odtud je poté možné vymezit softwarové pirátství a blíže se jím zabývat. Na závěr práce jsou zmíněny některé aktuální otázky z této oblasti, které mají významný vliv na vnímání softwarového pirátství veřejností.

Tato práce je rozdělena do deseti kapitol.

Úvod této práce nastiňuje problematiku softwarového práva a softwarového pirátství a pokouší se naznačit původ této problematiky s ohledem na vznik nového prostoru bez hranic – internetu.

Druhá kapitola se zabývá především pojmy software a počítačový program, jejich vzájemným vztahem a rozdíly a dále také dalšími pojmy, které jsou v této práci použity, včetně právních pramenů, které se počítačového programu týkají s ohledem na judikaturu Soudního dvora EU.

Třetí kapitola je zaměřena na počítačový program, jakožto objekt práva. Zabývá se otázkou, které jeho části jsou chráněny a které naopak chráněny nejsou.

Ve čtvrté kapitole je vymezen autor počítačového programu jakožto autorského díla a jsou objasněny pojmy výlučná osobnostní a výlučná majetková práva. Na závěr kapitoly je přiblížen zvláštní případ zaměstnaneckých děl a děl vytvořených na objednávku.

Pátá kapitola obsahuje vymezení možného užití počítačového programu jinou osobou než autorem. Je vymezeno užití na základě zákonného zmocnění a na základě smlouvy, tedy licence.

V šesté kapitole jsou vymezeny některé instituty, které poskytují ochranu počítačového programu, které představují vývoj jeho ochrany. Zejména je zdůrazněna ochrana prostřednictvím autorského zákona. Nastíněny jsou i softwarové patenty a vynálezy implementované počítačem.

Sedmá kapitola se pokouší definovat pojem softwarové pirátství podle různých přístupů. Shrnuje vymezení BSA, Policie ČR a také především aktuální literatury. Autor se také kriticky zamýšlí nad různými přístupy. Zároveň definuje, jakým způsobem může k softwarovému pirátství docházet.

V osmé kapitole je vymezen pojem warez, jakožto synonymum pro softwarové pirátství. V kapitole je popsán celý proces produkce pirátského softwaru od jeho vydání vydavatelem až po užití koncovým uživatelem. Zde se autor zaměřil na nejčastější zdroj pro koncové uživatele, a to diskuzní fórum, kam uživatelé přispívají s odkazy ke stažení pirátského softwaru. Konkrétně bylo vybráno W.A.R. fórum, jakožto největší fórum svého druhu v České republice a na Slovensku.

Devátá kapitola se věnuje aktuálním otázkám v oblasti softwarového pirátství, které oťřásly pirátským světem a u veřejnosti vyvolaly velkou diskuzi. Z těchto důvodů je autor do této kapitoly zařadil.

V závěru se autor věnuje zhodnocením současné situace, kriticky se zamýšlí nad současnými tendencemi zákonodárců a pokouší se nastínit možnou cestu pro řešení této situace.

Software piracy

Abstract

The main target of this thesis is to outline the issues connected with software piracy to the reader. To clarify this issue some legal background connected with software needs to be explained. First it is necessary to define what software is and clarify its connection with a computer program. Next step is to define a computer program, which parts of it are protected and which parts are not. In order to define what is software piracy the thesis defines a rightful use of a computer program. After that it is possible to define software piracy and take a closer look at it. Also in the conclusion there are some current issues in this area that have a significant impact on the perception of software piracy by the public.

This thesis is divided into ten chapters.

The introduction outlines the issues of software law and software piracy and attempts to clarify the origin of this issue considering a new borderless area - the internet.

The second chapter deals with the terms software and computer program, their relation and the differences and also with other terms which are used in this thesis including the legal source of a computer program with an overview of the current case law of the European Union Court of Justice.

The third chapter is focused on a computer program as an object of law together with protected and unprotected parts of it.

In the fourth chapter there is a definition of an author of a computer program as an author's work and there are the terms exclusive moral rights and exclusive property rights. In the end of this chapter there is the case of employee work and work created on the basis of contract for work.

The fifth chapter contains the definition of a possible use of a computer program by a person different from an author. The chapter also defines the use on the basis of legal or contractual license.

In the sixth chapter there are some means of computer program rights enforcement which represent the evolution of the legal protection of a computer

program. The protection provided by the Copyright Act is highlighted. There are also software patents and computer-implemented inventions outlined.

The seventh chapter defines the term software piracy according to several different approaches. It summarizes the approaches from BSA, Police and current literature. The author also shares some critical view regarding the different approaches. It also defines the ways of committing software piracy.

In the eighth chapter there is the term warez defined as a synonym for software piracy. In this chapter there is the whole process of the production of pirated software from its release to its use by an end user. There is also mentioned the most common source of pirated software for end users which usually is an internet forum. The author picked W.A.R. forum as the largest source in the Czech Republic and Slovakia.

The ninth chapter is dedicated to the current issues in the area of software piracy which moved the whole world of software piracy and started many discussions. That is the main reason why these issues were included.

In the conclusion the author gives an assessment of the current situation and examines the current trends of the lawmakers and also tries to outline the possible direction to be taken in order to solve the situation.

Klíčová slova / Key words

software, autorské právo, pirátství / software, copyright, piracy